

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA TĚLESNÉ VÝCHOVY A SPORTU

**Historie raftingu v českých zemích s nástinem vzniku
a vývoje raftingu ve světě
(bakalářská práce)**

Autor práce: Mgr. Luboš Kočvara, Tělesná výchova a sport

Vedoucí práce: Mgr. Kristýna Gregrová

České Budějovice, 2012

UNIVERSITY OF SOUTH BOHEMIA

PEDAGOGICAL FACULTY

DEPARTMENT OF SPORTS STUDIES

**History of rafting in the czech lands with a hint
of its foundation in the world
(graduation theses)**

Author: Mgr. Luboš Kočvara, Tělesná výchova a sport

Supervisor: Mgr. Kristýna Gregrová

České Budějovice, 2012

Bibliografická identifikace

Název bakalářské práce: Historie raftingu v českých zemích s nástinem vzniku a vývoje raftingu ve světě

Jméno a příjmení autora: Luboš Kočvara

Studijní obor: Tělesná výchova a sport

Pracoviště: Katedra tělesné výchovy a sportu, PF JU

Vedoucí bakalářské práce: Mgr. Kristýna Gregrová

Rok obhajoby bakalářské práce: 2012

Abstrakt:

Úkolem této bakalářské práce je utvoření jednotného přehledu o vývoji raftingu v České republice, jehož počátky plynule navazují na vývoj raftingu ve světě, kterému je také věnována pozornost. K největšímu rozvoji u nás docházelo v šedesátých letech minulého století a v současnosti patří naše reprezentace mezi absolutní světovou špičku v kategorii sportovního raftingu. Práce má z hlediska obsahového také za úkol zmapovat mezinárodní úspěchy našich raftařů a první soutěže a organizace v ČR. Prameny k práci byly využity převážně z archivů, protože literatura na toto téma prakticky neexistuje.

Klíčová slova: rafting, expedice, mistrovství, reprezentace, historie

Bibliographical identification

Title of the graduation thesis: History of rafting in the czech lands with a hint of its foundation in the world

Author's first name and surname: Luboš Kočvara

Field of study: Physical education and sport

Department: Department of Sports studies, PF JU

Supervisor: Mgr. Kristýna Gregrová

The year of presentation: 2012

Abstract:

The goal of this Bachelor thesis is to create a comprehensive review of the historical development of rafting in the Czech Republic, whose rise continually follows the development in the world which is paid attention to as well. The sport thrived here in the sixties of the previous century and nowadays our national representation belongs to the top in the category of sport rafting. This work also embraces the mapping of the international success of our rafters and the first competitions and organizations in the Czech Republic. The source of information was predominantly obtained from archives because of the fact that the literature on this topic is virtually non-existent.

Keywords: rafting, expeditions, championship, representation, history

Prohlašuji, že svoji bakalářskou práci jsem vypracoval samostatně, pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě - v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných Pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG, provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly v souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz, provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne 29. 4. 2012

.....

Podpis studenta

Poděkování

Na tomto místě bych rád poděkoval Mgr. Kristýně Gregrové ze její trpělivost při vedení mé práce a také panu Stanislavu Hájkovi za poskytnutí velkého množství vlastních materiálů, které byly pro tuto práci opravdovým přínosem.

Chtěl bych poděkovat také všem svým kamarádům z katedry tělesné výchovy za jejich nevyčerpatelný pozitivní pohled na svět.

V neposlední řadě děkuji celé své rodině a Petře za to, že za mnou vždy stáli, věřili mi a byli mi tak citelnou oporou během mého studia.

Obsah

1 Úvod	8
2 Metodologická část práce	9
2.1 Cíle, úkoly a předmět bakalářské práce	9
2.2 Metody práce	10
2.3 Rozbor literatury a pramenů	10
3 Vznik a vývoj raftingu ve světě.....	12
3.1 Obecný úvod do historie raftingu	12
3.2 První nafukovací plavidla	13
3.3 Historický milník expedičního raftingu – průzkum řeky Colorado.....	15
3.4 Čelem po proudu aneb nová technika ovládní člunu	16
3.5 Nastupující generace plnohodnotných nafukovacích raftů.....	17
3.5.1 Vznik komerčního raftingu	18
3.5.2 Převratná novinka v konstrukci raftů – samovylévací dno.....	18
3.6 Ruská plavidla.....	20
3.7 Časová osa a přehled nejdůležitějších světových událostí.....	22
4 Rafting v ČR.....	23
4.1 Krátké dějiny jihočeské voroplavby	24
4.2 Průkopníci expedičního raftingu v ČR a nejdůležitější výpravy	25
4.2.1 První expedice do Ruského Altaje a prvosjezd řeky Katuň (1968).....	25
4.2.2 První pokus o Indus na expedici Indus-Harámoš (1970).....	27
4.2.3 Znovu na Altaj (1972) – Vznik a test nového plavidla.....	28
4.2.4 Vytoužený prvosjezd řeky Indus (1975).....	30
4.2.5 Rafting kolem Ing. J. Bobáka a nepálské expedice	33
5 Závodní rafting	34
5.1 Závodní rafting ve světě	34
5.2 Závodní rafting v ČR, první závody a organizace	35
5.3 IRF (International Rafting Federation) a vznik reprezentace ČR.....	37
5.4 Rok 1998 – První MS v Kostarice a postupný vznik prvního ME	38
5.5 Rok 1999 – první ME a druhé MS.....	39
5.6 Další úspěchy na MS, ME a domácí závody	40
5.7 Časová osa a přehled nejdůležitějších událostí.....	49
6 Závěr	50
7 Seznam zkratk	51
Referenční seznam pramenů a literatury	52
Seznam příloh.....	54

1 Úvod

Předkládaná práce se pokouší utvořit ucelený pohled na vývoj raftingu od jeho prvopočátků až do jeho dnešní podoby, kdy ho lze pomyslně rozdělit na rafting expediční, komerční, rekreační a sportovní. V jeho počátcích šlo o záležitost pouze několika desítek dobrodruhů, kteří se pokoušeli zdolávat stále větší přeje na vlastnoručně vyrobených člunech a jejich počínání bylo z pohledu dnešního raftaře spíše holým hazardováním se životem. S vývojem nových materiálů se rafting posouval velice rychle kupředu, stejně tak vzrůstala i jeho oblíbenost u širší veřejnosti a pomalu procházel jednotlivými etapami od expedičního raftingu až po ryze sportovní disciplínu.

I když je dnes rekreační a komerční rafting prakticky masovou záležitostí, slovo raft zná každý a většina z nás někdy v nějakém takovém člunu seděla nebo ho alespoň viděla, už méně lidí si dokáže představit, jak dlouhou cestu rafting urazil při svém vývoji od dřevěných vorů k luxusním, prakticky nepotopitelným, gumovým plavidlům.

Jedním důvodem pro volbu tohoto tématu byla tedy dosavadní absence ucelených informací chronologického vývoje raftingu. Díky nepřítomnosti většího počtu vhodných řek pro rafting na našem území je celkem pochopitelné, že čeští vodáci nestáli na úplném počátku raftingu, ale po seznámení s ním přispěli k jeho dalšímu vývoji opravdu velkou mírou. K největšímu rozvoji docházelo především na území USA a Ruska. Do České republiky se rafting dostal později a velice rychle si zde našel své obdivovatele.

Dalším důvodem pro toto téma byla skutečnost, že i přes prokazatelné světové úspěchy našich raftařů stojí tento sport stále velice v ústraní hlavní pozornosti, která je upírána na komerčně „výhodnější“ sporty, jako je fotbal, hokej aj. Na našem území máme mnoho sportů, které dělají České republice skvělé jméno ve světě, ale bohužel jsou často neprávem přehlíženy. Proto má důkladné zmapování českých úspěchů od prvního mistrovství světa (1998) a prvního mistrovství Evropy (1999) až po rok 2012 posloužit jako mírná podpora a propagace tohoto krásného sportu, který by si, dle mého názoru, zasloužil více pozornosti.

2 Metodologická část práce

2.1 Cíle, úkoly a předmět bakalářské práce

Cíl práce

Cílem této práce je zpracování veškeré dostupné literatury a materiálů týkající se raftingu s následným vytvořením relevantního obrazu průběhu vývoje tohoto sportu. Neoddělitelnou součástí je také vyhledání všech odborných periodik, které se byť jen z části dotýkají uvedeného tématu. V neposlední řadě hraje důležitou roli přímé kontaktování pamětníků, bývalých závodníků nebo funkcionářů.

Úkol práce

Úkolem práce je vytvořit jednotný a chronologický obraz historie raftingu od jeho úplných počátků až do současnosti:

- 1) sehnat maximální možné množství dostupné literatury a materiálů o raftingu a jeho historii
- 2) zmapovat a vymežit nejpodstatnější události a změny, kterými rafting v průběhu svého vývoje procházel než dostal podobu, jakou známe dnes
- 3) zmapovat vývoj jednotlivých raftingových specializací s přiblížením jejich současné podoby – rafting expediční, komerční, závodní
- 4) úspěšnost ČR ve sportovním raftingu na jednotlivých evropských i světových soutěžích

Předmět práce

Předmět práce je z hlediska obsahového zaměřen na vývoj raftingu od jeho naprostých počátků tak, aby postupně odhaloval vznik nových materiálů, první využívání nových plavidel, okolnosti průkopnických expedic a nakonec vznik komerčního a závodního raftingu. Je velice obtížné určit konkrétní rok, který by byl stanoven jako přesný počátek raftingu, a tak je z časového hlediska předkládaná práce vymezena na spodní hranici rokem 1823, který je udáván jako rok vynalezení pogumovaných materiálů. Práce se pak dále snaží chronologicky mapovat postupný vývoj raftingu až do současnosti, tedy do roku 2012. Z územního hlediska je z pochopitelných důvodů předmět práce zasazen do oblastí, ve kterých docházelo k největšímu rozvoji raftingu (USA a Rusko) a velká část je věnována počátkům i současné podobě raftingu na celém území ČR.

2.2 Metody práce

V práci uplatňuji historické metody, jež umožňují vyhledávat informace, údaje a fakta, které je pak možné mezi sebou porovnávat a postupně sestavovat skutečný obraz historických událostí. Na začátku práce stálo obstarání maximálně možného množství literatury a materiálů, které mohly být až následně zpracovávány.

Základní pramenné dokumenty byly vyhledávány v archivu Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích, v archivu Státní vědecké knihovny v Českých Budějovicích a v Akademické knihovně Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Množství primárních pramenů pro toto téma je značně omezené a nejvíce potřebných informací bylo možné čerpat hlavně z archivu Svazu Vodáků České republiky (SVOČR) a z osobního kontaktu s některými pamětníky.

Při zpracování získaných informací bylo využito metody teoretické syntézy, která umožňuje přesnou rekonstrukci historie propojováním získaných faktů. Bylo využito také progresivní metody, kdy jednotlivé události byly mapovány postupně tak, jak po sobě následovaly.¹

2.3 Rozbor literatury a pramenů

V České republice neexistuje v současné době žádná literatura, která by se celým svým obsahem zabývala raftingem u nás. V knihách, věnovaných vodním sportům, je raftingu věnována maximálně jedna kapitola, ale častěji to je spíše pouze několik stránek, ve kterých je často možné nalézt pouze stručné představení tohoto sportu s naprosto obecnou historií. Nejinak tomu je například v knize *Kanoistika* od autorů Bílý, M., Kračmar, B. & Novotný, P. z roku 2001.

Díky této skutečnosti se dalo předpokládat, že sehnat v ČR informace, které by se zabývaly navíc i vznikem raftingu ve světě, bude zcela nemožné. Historii světového raftingu velice dobře popisuje anglická kniha od J. Benneta *The complete whitewater rafter* z roku 1996. Raftingu je věnována také část knihy *Green river and the Gunnison valley* od autorů Chandler, J. A. & Thayn, A. (2008) a často poněkud útržkovité informace se dají získat pomocí internetových zdrojů.

¹ Štumbauer, J. (1989) *Základy vědecké práce v tělesné kultuře*. České Budějovice, s. 54-55.

Základní informace, pomocí kterých bylo možné nastínit stručnou historii české voroplavby, jakožto „předchůdce“ raftingu u nás, bylo možné získat díky knize *Já jsem plavec od vody* od autorů Scheufler, V. & Šolc, V. (1986).

Mnoho podstatných informací o expedičním raftingu bylo možné získat z knih, které byly napsány přímo vlastními průkopníky raftingu a zároveň účastníky prvních expedic. Kniha *S Matyldou po Indu* (1979) od Jaromíra Štětiny se ihned po svém vydání právem stala bestsellerem a nesměla chybět v knihovně žádného vodáka. Další knihou českých dobrodruhů byla *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie* (1975) od Otakara Štěrby, který je spolu s J. Štětinou bezesporu největší osobností počátků českého raftingu. Jejich výpravy se natolik zapsaly do historie, že i v dnešní době budí obdiv a někteří autoři se k nim stále vrací, jako například kolektiv autorů Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M., kteří v roce 2005 sestavili knihu *Zapomenuté výpravy* a podle námětu této knihy vznikl v témže roce také stejnojmenný dokumentární pořad České televize.

Co se týče závodního raftingu u nás, tak nejpodstatnější bylo kontaktování pana Stanislava Hájka, který byl dlouholetým předsedou Rady raftingu SVOČR a osobně se účastnil prakticky všech podstatných událostí týkajících se raftingu, a to nejen u nás, ale i v zahraničí. Jeho informace byly pro tuto práci skutečně přínosem. Dále byl využíván archiv SVOČR, ve kterém jsou ukládány všechny zápisy z rad raftingu, rozpisy a výsledky závodů v jednotlivých letech a mnoho dalších užitečných údajů. Z archivu Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích byly použity některé ročníky a výtisky časopisu *Hydro – vodácký magazín*, který v některých číslech přinášel informace například o úspěších české reprezentace. O některých závodech reprezentantů byly také natočeny krátké reportáže Českou televizí, které bylo možné shlédnout v archivu pořadů ČT.

Obrazová dokumentace a přílohy byly pořízeny z internetových zdrojů nebo z citovaných publikací.

3 Vznik a vývoj raftingu ve světě

3.1 Obecný úvod do historie raftingu

Staré jako lidstvo samo je používání nejrůznějších plavidel při překonávání řek a vodních toků a primitivní plavidla byla zobrazována na různých místech naší země. Přes 6 tisíc let je starý stříbrný člun z hrobu sumerského krále. Kresba kanoistů, pocházející z Egypta z 2. tisíciletí před naším letopočtem, představuje osm jezdců v lodi s pádly.² Tato práce však není zaměřena na menší (a podstatně starší) plavidla, jako byly například indiánské kanoe nebo eskymácké kajaky, ale spíše na větší plavidla využívaná zprvu k dopravě materiálu a v dnešní době také k přepravě osob. Lidé poměrně záhy pochopili, že řeka je cestou přirozenou a nutno dodat, že v mnoha případech i tou nejjednodušší.

Nejdříve lidé zkoušeli plavbu na svázaných otepích. Dále místo otepí začali používat kmeny různých stromů a jejich svázáním tak vznikaly první vory. U nás to byly například kmeny buků, v Asii nebo v Jižní Americe byl nejčastěji využíván bambus. Vory z bambusových stromů jsou v těchto exotických místech dodnes používány například k dopravě písku, banánů, ale i lidí. V Evropě a Severní Americe šel vývoj přeci jen trochu jinou cestou.³

Zhruba v polovině 19. století se začaly pomalu objevovat první nafukovací čluny (viz kapitola 3.2), ale materiály na jejich výrobu nebyly ještě na takové úrovni, aby mohly plnohodnotně konkurovat do té doby nejvíce využívaným celodřevěným vorům. Nafukovací čluny proto zpočátku sloužily pouze jako jednomístná, maximálně dvoumístná záchranná plavidla, zatímco na dřevěných vorech se už začínaly podnikat první velké expedice do neprobádaných kaňonů a úseků mnoha velkých řek. Účastníci prvních expedic jistě ani netušili, že dávají základ novému fenoménu - raftingu, který je dnes samostatnou sportovní disciplínou a také zábavou. Nikdo z nich netoužil po sportovních výkonech, ale tito průkopníci se snažili pomocí vorů projet různá údolí a chtěli toky řek zkoumat z pohledu geologického, zoologického a botanického.

Za jistého „otce raftingu“ je tak považován vědec John Wesley Powell, který v roce 1869 jako první projel kaňonem řeky Colorado v Severní Americe (viz kapitola 3.3).⁴ Je pravdou, že sjíždění dravých řek se stalo v první fázi doménou Američanů, ale

² Bílý, M., Kračmar, B., Novotný, P. (2001) *Kanoistika*. Grada Publishing, s. 9.

³ www.infoglobe.cz

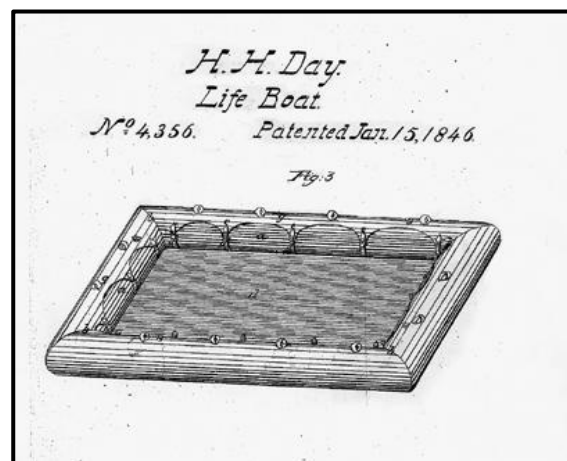
⁴ Hydro – vodácký magazín, 6/2008, s. 30-31.

v pozadí se vyvíjel rafting ruský, který však šel cestou typicky vlastní. Čluny se zde tvořily ze všeho, co již šlo nafouknout a spojit dohromady pomocí nějaké konstrukce. Ruské „ploty“ (rusky plot = vor), katarafy a bubliky jsou plavidla nedoceněná a naprosto nemající konkurenci, co do technologie zpracování, ale i co do jízdnicích vlastností.⁵

3.2 První nafukovací plavidla

Pod slovem raft si dnes nejčastěji představíme velký nafukovací člun uzpůsobený pro zdolávání různě obtížných vodních úseků. Nikoho tedy asi nepřekvapí, že na úplném začátku vzniku „moderního“ raftingu stojí vývoj nepropustných a voděodolných materiálů, pomocí kterých bylo možné vyrobit první nafukovací plavidlo. O vznik těchto látek se nejvíce zasloužil skotský chemik Charles Macintosh, který je také považován za vynálezce nepromokavé tkaniny. Charles Macintosh experimentoval s různými materiály, ale největšího úspěchu dosáhl roku 1823, kdy pogumováním tkaniny pomocí rozpuštěného kaučuku vytvořil první nepromokavý plášť a i přes silnou vůni gumy dostal na tento výrobní proces patent.⁶

Avšak Charles Macintosh v době svého převratného vynálezu ještě ani zdaleka netušil, jaké další využití poskytne jeho „pláštěnka“, respektive nově objevený materiál. O 19 let později, v roce 1842, využil pogumovanou látku američan Horace H. Day k výrobě prvního skutečného raftu, který byl složen ze 4 nafouknutých válců spojených do tvaru obdelníku a jeho dno tvořila zavěšená dřevěná podlaha (Obr. 1). Ve stejném roce s tímto raftem podnikl John Fremont, poručík americké armády, první zaznamenanou plavbu na nafukovacím raftu po řece Platte ve Wyomingu. Tento raft byl v roce 1846 patentován jako záchranný člun.⁷

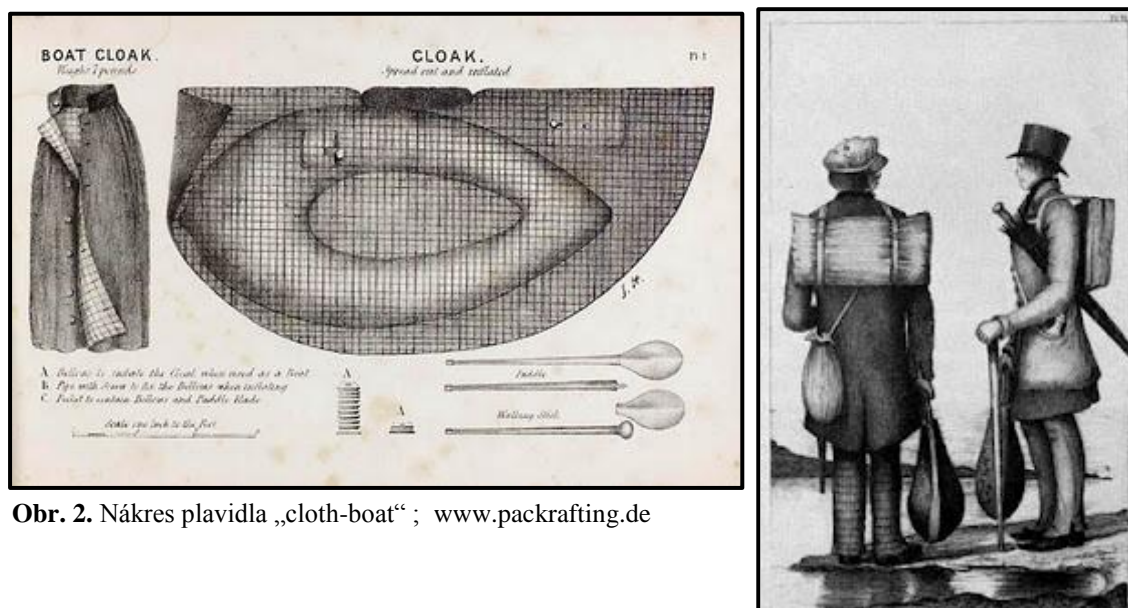
Obr. 1. Podoba prvního nafukovacího raftu
www.mad-river.com

⁵ www.infoglobe.cz

⁶ www.packrafting.de

⁷ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*. Ragged Mountain Press, s. 2.

Sir Peter Halkett, poručík britského námořnictva, se při svém vynalézání vydal trochu jiným směrem než H. H. Day a v roce 1844 představil svůj „cloth-boat“. Pod slovem „boat“ se v tomto případě skrývá skutečně nafukovací plavidlo, ale slovo „cloth“ v názvu mělo významy dva. Jednalo se jednak o plavidlo vyrobené z pogumované látky (cloth) a za druhé šlo o plnohodnotný kus oblečení (cloth), protože se dal nosit jako plášť (Obr. 2).

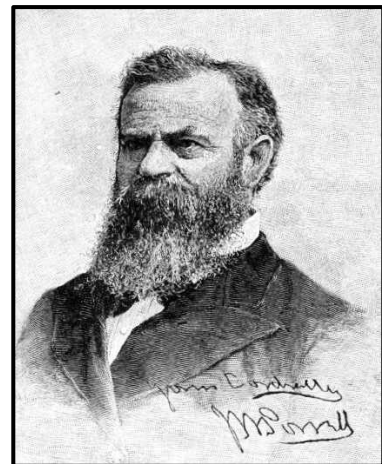
Obr. 2. Nákres plavidla „cloth-boat“ ; www.packrafting.de

Halkett svou loď koncipoval pro využití ve smíšeném terénu a šlo tedy o jistou kombinaci trekingu a pádlování. Vypuštěný člun se nosil jako kabát a při nafouknutí se na něm jezdilo jako na lodi. Jako pádlo se využívala vycházková hůl a jako plachta posloužil obyčejný deštník.⁸ Toto multifunkční využití bylo dle mého názoru značně nadčasové a je tedy s podivem, že výroba a používání těchto člunů, až na několik výjimek, upadla téměř v zapomnění. V současné době se pouze několik firem specializuje na výrobu člunů, které vynikají svou nízkou váhou, skladností při současném udržení potřebných vlastností, kterými jsou např. odolnost a značná nosnost. Pro „obojživelnou turistiku“ využívající právě těchto člunů se uchytil příznačný název Packrafting, ale tato aktivita zůstává i dnes spíše okrajovou záležitostí. Bezesporu však stály i tyto malé čluny na počátku vývojové éry nafukovacích lodí, které se staly většími, těžšími a nakonec v některých případech přibyl dokonce i motor.

⁸ Hydro – vodácký magazín, 4/2011, s. 22-24.

3.3 Historický milník expedičního raftingu – průzkum řeky Colorado

Dne 24. května roku 1869 se vydala na cestu zřejmě nejslavnější expedice pod vedením válečného veterána, majora Johna Wesleyho Powella (Obr. 3), jež přišel za občanské války v USA o jednu ruku. J. W. Powell byl ale také zapálený vědec a biolog, a tak mu ani jeho zranění nezabránilo v zorganizování extrémně nebezpečné výpravy, během které chtěl splout řeku Green River až do soutoku s řekou Colorado, po které chtěl dále pokračovat i skrz slavný Grand Canyon.⁹

Obr. 3. Major J. W. Powell
www.mad-river.com

Jednalo se o prvosjezd obou řek a expedice byla výjimečná i svou délkou, protože Powell chtěl projet úsek o celkové délce více než 1500 kilometrů. V tomto případě nešlo primárně o žádnou dobrodružnou výpravu, ale jednalo se o plnohodnotnou vědeckou expedici, během které Powellovi muži prováděli různá měření, zapisovali poznatky a kreslili mapy. Avšak deník, ve kterém jsou popsány zážitky z celé cesty, hovoří výmluvně o vodácké náročnosti expedice.¹⁰

Plavby se účastnilo celkem 10 mužů na třech bytelných dubových člunech o délce 6,5 metrů. Prázdný člun unesli 4 muži. Dva čluny byly na přídí i na zádi zakryté palubou, pod níž byly uzavřené vodotěsné prostory, které měly udržet člun nad hladinou. Muži využívali také čtvrtého člunu, který byl z borového dřeva, měl 5 metrů a jeho úkolem bylo plout v čele a prozkoumávat řeku. Čluny měly v přední části dvě vesla a v zadní části kormidlo stejné velikosti.¹¹ Dalo by se tedy očekávat, že muži vesla používali k bezpečnému manévrování v proudu, ale skutečnost byla v tomto případě jiná. Celková konstrukce člunu neumožňovala manipulaci s vesly v postoji čelem po proudu. Při průjezdu peřejemi byli tedy muži nuceni ovládat vesla otočení čelem proti proudu a tudíž nemohli dostatečně rychle reagovat na vznikající situace.¹² Powellovi čluny byly proto častokrát poničeny od nárazu do skalisek a nejednou došlo i k jejich

⁹ www.mad-river.com

¹⁰ Hydro – vodácký magazín, 6/2008, s. 30.

¹¹ Hydro – vodácký magazín, 6/2008, s. 31.

¹² Wagstaff, M. & Attarian, A. (2009) *Technical Skills for Adventure Programming*. Versa, s. 568-621.

převrzení. Dalo by se říct, že v mnoha případech muži spíše čekali a doufali, že je proud bezpečně donese do tišin za přežnatými úseky.¹³

K ovladatelnosti člunů se J. W. Powell vyjádřil i do svého deníku: „*Jen s obrovskými potížemi se nám daří řídit naše čluny. Neustále se přetáčejí ze strany na stranu a často tak ani nevíme, kam máme jet. Zjišťujeme, že je pro nás prakticky nemožné udržet čluny v požadovaném směru čelem po proudu*“.

Výprava přes veškeré nesnáze pokračovala dál, ale neustálé průzkumy cestu značně zdržovaly. Když došlo k roztříštění jednoho člunu o skály, kdy zároveň došlo ke ztrátě části zásob, padla na celou expedici velká krize. Dne 27. srpna se před obtížným úsekem rozhodli tři muži opustit kaňon a chtěli cestu dokončit pěšky. Powell byl však přesvědčen, že k cíli už to nemůže být daleko a se zbylými pokračoval dál. Po pouhých třech dnech doplula Powellova výprava do civilizace. Tři muže, kteří se oddělili, už nikdo nikdy nespatrił.¹⁴

Powell během cesty dával velkým peřejím jména jako třeba Granite, Hermit, Crystal nebo Lava Falls, která je dodnes největší a nejobávanější peřejí. Tato jména přežívají ve vodáckých příbězích a většina názvů se skutečně stále používá.

3.4 Čelem po proudu aneb nová technika ovládání člunu

Trvalo dalších 27 let, než se někdo pokusil vylepšit konstrukci člunů a techniku veslování, kterou používala Powellova expedice. Tedy až v roce 1896 přišel Nathaniel Galloway, lovec z Utahu, s revoluční novinkou, když svoje plavidlo navrhl tak, aby ho bylo možné řídit pomocí vesel v pozici čelem po proudu a bylo tak i snazší čelit blížícímu se nebezpečí v peřejích (Obr. 4). Díky této zdánlivě jednoduché změně se výrazně zlepšila ovladatelnost člunu a bylo možné již v proudu zpomalovat, udržovat směr a vyhýbat se překážkám.

Po několika zkušebních plavbách absolvovaných v klidnějších peřejích se roku 1897 vydal N. Galloway spolu se svým loveckým přítelem rovnou na splutí řeky Colorado skrz Grand Canyon.¹⁵

Obr. 4. Nová technika veslování v peřejích
www.gcrivermuseum.org

¹³ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 5.

¹⁴ Hydro – vodácký magazín, 6/2008, s. 30.

¹⁵ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 6.

V roce 1909 najal továrník Julius Stone právě N. Gallowaye, aby vedl výpravu čtyř člunů po řekách Green a Colorado. Touto akcí J. Stone započal zcela novou etapu splouvání řek, protože všem členům šlo již pouze o zábavu a jejich cesta je považována za historicky první komerční sjezd divokých peřejí. Po úspěšném absolvování cesty se pak N. Galloway stal zároveň prvním člověkem, který projel Grand Canyon dvakrát.¹⁶

3.5 Nastupující generace plnohodnotných nafukovacích raftů

První gumové čluny vyráběné zhruba od poloviny 19. století (viz výše) ještě nespĺňovaly naplno všechny požadavky (např. odolnost materiálů, technologie výroby, dostupnost), a tak bylo jejich využití stále spíše okrajovou záležitostí. K velkému rozšíření nafukovacích raftů došlo až v době mezi 1. a 2. Světovou válkou, kdy je americká armáda začala ve větší míře využívat jako záchranných člunů (Obr. 5).¹⁷

V roce 1938 si Amos Burg navrhl nový prototyp raftu s pevnější konstrukcí, aby ho mohl využít také ke splouvání divokých řek (Obr. 6). Raft mu podle nákresu sestrojil B. F. Goodrich, který k jeho výrobě použil vulkanizovanou pryž. Amos Burg nové plavidlo pojmenoval Charlie po svém příteli (Charles Walker), který mu sehnal kontakt na Goodriche a podpořil Amose i finančně.¹⁸ Ještě v roce 1938 A. Burg absolvoval cestu po řece Green a Colorado a stal se prvním zaznamenaným člověkem, který projel peřejnaté kaňony tak velkých řek na nafukovacím raftu.¹⁹

Obr. 5. Vyčerpaní vojáci na člunu
www.murat-uz.blogspot.com

Obr. 6. Amos Burg u svého raftu „Charlie“
www.gcrivermuseum.org

¹⁶ Wagstaff, M. & Attarian, A. (2009) *Technical Skills for Adventure Programming*. Versa, s. 568-621.

¹⁷ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 6.

¹⁸ Chandler, J. A. & Thayn, A. (2008) *Green river and the Gunnison valley*. Arcada, s. 69-89.

¹⁹ Hamilton, L. (2006). *The journal of Grand Canyon river guides, inc.* Vol. 19. Number. 3.

Během 2. Světové války pak našly nafukovací čluny uplatnění také přímo v boji, když mimo funkci záchranných lodí plnily také funkci jako invazivní plavidla pro vyloďování lehké pěchoty (Obr. 7).²⁰

Obr. 7. Ilustrace lehké pěchoty na raftu
www.model-making.eu

3.5.1 Vznik komerčního raftingu

Po druhé světové válce se vyřazené armádní čluny začaly rozšiřovat mezi veřejnost a rostla i popularita jejich využívání za účelem zábavy a získávání adrenalinových zážitků. Od druhé poloviny minulého století se tak rafting začínal projevovat nejen jako expediční záležitost sloužící k poznání a k průstupu jinak špatně přístupnými místy, ale pozvolna začínal nabývat jeho význam komerční.

Rostoucí poptávku po raftingu se jako jeden z prvních snažil uspokojit například entuziastický vodák Bus Hatch, který jako první na světě získal koncesi na komerční rafting, a to v roce 1952.^{21,22} Společnost založená B. Hatchem existuje dodnes pod názvem Hatch River Expeditions a je vedena Busovým vnukem.²³

3.5.2 Převratná novinka v konstrukci raftů – samovylévací dno

Rafty doposud stále měly, jednoduše řečeno, konstrukci nafukovacích bazénů a také se podle toho v rozbouřených peřejích chovaly. Velké vlny při sjíždění řeky pomalu plnily vnitřní prostor plavidla vodou, která musela být urychleně vylévána pomocí věder. Ani po úplném naplnění se raft sice zcela nepotopil, ale jeho ovladatelnost se pochopitelně rapidně zmenšila.

Tuto nevýhodu se zřejmě jako první snažil odstranit Bryce Whitmore, který v roce 1965 sestavil první plavidla, které nebylo nutné během jízdy vylévat. Whitmore ke stavbě využil přebytečných nafukovacích gumových válců, které za války sloužily jako plovoucí doky pro hydroplány.²⁴

²⁰ Bílý, M., Kračmar, B. & Novotný, P. (2000) *Kanoistika*. Praha: Karolinum, s. 82-89.

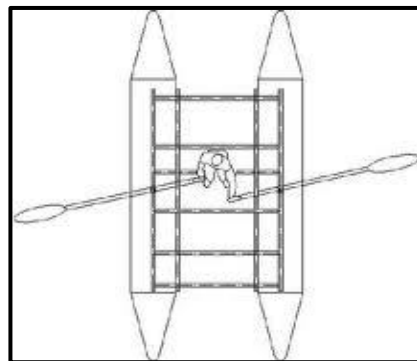
²¹ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 7.

²² Bílý a kol. (2000) uvádí ve své publikaci rok 1950.

²³ www.hatchriverexpeditions.com

²⁴ Williams, T. (2009) Guerillas of the self-bailing revolution. *Canoe and kayak magazine*, 1/2009.

Při svém prvním konstrukčním pokusu připevnil pevnou konstrukci osazenou vesly na dvojici plovoucích válců, které sloužily jako plováky a vznikl tak první kataraft (Obr. 8), který byl Whitmorem nazván „Spiderboat“. U svého dalšího plavidla spojil těsně vedle sebe 4 válce a vytvořil tím jakýsi nafukovací vor, u kterého mohla voda volně protékat v mezerách mezi válci. Tento raft byl pojmenován Huck Finn podle příběhu spisovatele Marka Twaina.²⁵

Obr. 8. Ilustrační obrázek kataraftu
www.rowframe.com

U předchozích modelů už sice nedocházelo k plnění plavidla vodou, ale stále se nejednalo o plnohodnotný „samovylévací raft“, jehož koncept se začal vyvíjet o něco déle. Zhruba v roce 1980 se spojili Jim Cassidy, Rendy Shelman, Glen Lewman a začali společně konstruovat a následně také testovat nové prototypy raftů. Jejich první pokusy spočívaly v různých spojeních nafukovacích vorů typu „Huck Finn“ s dřevěnými podlahami nebo rámy. Tato plavidla byla často extrémně těžká a v některých případech došlo během testování dokonce i k jejich potopení.

Po těchto neúspěších učinili převratnou změnu v tom, že zcela upustili od využívání dřevěných podlah a použili podlahu v podobě nafukovací matrace, kterou pomocí lan připevnili k postranním válcům raftu. Tato podlaha byla umístěna tak, aby stále držela v pozici 4 až 6 palců nad úrovní hladiny.²⁶ Při převalení většího množství vody přes čelní nebo postranní válce voda stékala k bokům a skrz otvory kolem lan se plynule dostávala pryč z raftu. Tak roku 1983 vznikl první, skutečně samovylévací raft a k tomuto plavidlu Lewman později řekl: „*Po této fázi jsme přišli ještě se čtyřmi dalšími vylepšovými v konstrukci a nakonec se dal výsledek považovat v podstatě za dokonalý*“. V roce 1984 se samovylévací rafty začaly objevovat na trhu.²⁷ Tato první generace samovylévacích raftů byla označována zkratkou SOTAR – *State of the Art Raft (nejmodernější rafty)*. Firma s označením SOTAR existuje dodnes a stále se zabývá výrobou veškerého potřebného vybavení na divokou vodu.²⁸ Za pozornost stojí fakt, že v českých publikacích je jako vynálezce samovylévacího raftu uváděn převážně sám J. Cassidy bez svých spolupracovníků.²⁹

²⁵ Wagstaff, M. & Attarian, A. (2009) *Technical Skills for Adventure Programming*. Versa, s. 568-621.

²⁶ Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 7.

²⁷ Williams, T. (2009) Guerillas of the self-bailing revolution. *Canoe and kayak magazine*, 1/2009.

²⁸ www.sotar.com

²⁹ Bílý, M., Kračmar, B. & Novotný, P. (2000) *Kanoistika*. Praha: Karolinum, s. 82-89.

Pomocí nových raftů bylo již možné vydat se do dlouhých a nebezpečných peřejí, které byly do té doby prakticky nesjízdné pro rafty se „standardní“ podlahou a nebo se jednalo o holé hazardování se životem při pokusech o jejich projetí. Obtížné přeje bylo díky samovylévacím raftům možné projet bez většího strachu ze zaplavení plavidla nebo ze ztráty jeho ovladatelnosti. Na mnoho let se staly tyto rafty nejen nejmodernějším vybavením určeným pro splouvání divokých řek, ale zároveň také jediným prostředkem přepravy po mnohých řekách obtížnosti WW V (Příloha 1; klasifikace obtížností řek).

3.6 Ruská plavidla

Rozvoj raftingu v zemích bývalého Sovětského svazu byl neodmyslitelně spjat s časopisem *Vjeter stranstvij*. Na stránkách tohoto časopisu se čtenáři setkávali nejen s outdoorovými reportážemi z ruských výprav a expedic do celého světa, ale nacházeli zde i odborné články, jak přestavět nafukovací záchranný člun na funkční raft, či jak si svépomocí vyrobit raft z automobilových duší a kmínků mladých stromků. Na takovýchto plavidlech a v podomácku vyrobených „nepromokavých“ oblecích se pak nadšenci vydávali na pionýrské cesty na odlehlé řeky středoasijských republik a Ruska.

K rozvoji raftingu zde docházelo počátkem 70. let minulého století. S nástupem 80. let přišel při výrobě raftů ke slovu dural a pneumatiky byly nahrazovány nafukovacími válci, samozřejmě opět vlastní výroby. V této době též došlo k příklonu ke kataraftům (katamaránům, viz Obr. 8). Klasické rafty prakticky vymizely a objevily se opět až koncem 90. let s rozvojem komerčního raftingu v Rusku.

Koncem 90. let, také v Rusku, spatřilo světlo světa další úctyhodné a neortodoxní nafukovací plavidlo – „bublik“.³⁰ Plavidlo se skládá ze dvou obřích, na výšku postavených duší, které jsou propojeny dřevěnou konstrukcí (Obr. 9). Obrovskou výhodou bubliku byla skutečnost, že byl prakticky nepotopitelný a nepřevrhnutelný. V poloze v sedě uvnitř duše byli raftaři také značně chráněni před nebezpečnými skálami. Obrovskou nevýhodou však byla velmi špatná ovladatelnost plavidla a obtížná udržitelnost stejné pozice ve směru po proudu.³¹

³⁰ bublik nebo také booblik je označení pro tradiční ruské či ukrajinské pečivo kruhového tvaru; www.en.wikipedia.org/wiki/Bublik

³¹ Williams, T. (2009) Guerillas of the self-bailing revolution. *Canoe and kayak magazine*, 1/2009.

Obr. 9. Bublik v peřejích; www.raftnepal.com/bublick.htm

Až do roku 1989 se ruský a americký rafting vyvíjel samostatně, ale změna nastala, když byli v tomto roce raftaři z USA pozváni na ruské závody „Čuja rally“ pořádané na řece Čuja. Američtí závodníci byli naprosto uchvázeni originalitou ruských plavidel, kterými byly katarafy řízené dlouhými vesly, velké vory sestavené z různých materiálů kormidlované předními a zadními hřebly (Obr. 10) a v neposlední řadě je zaujaly naprosto unikátní bubliky. Do té doby stály katarafy v Severní Americe poměrně v ústraní, ale po odhalení jejich vynikajících jízdních vlastností během Čuja rally se pomalu začaly rozšiřovat a v dnešní době se v oblíbenosti v USA pomalu vyrovnávají tradičním raftům.³²

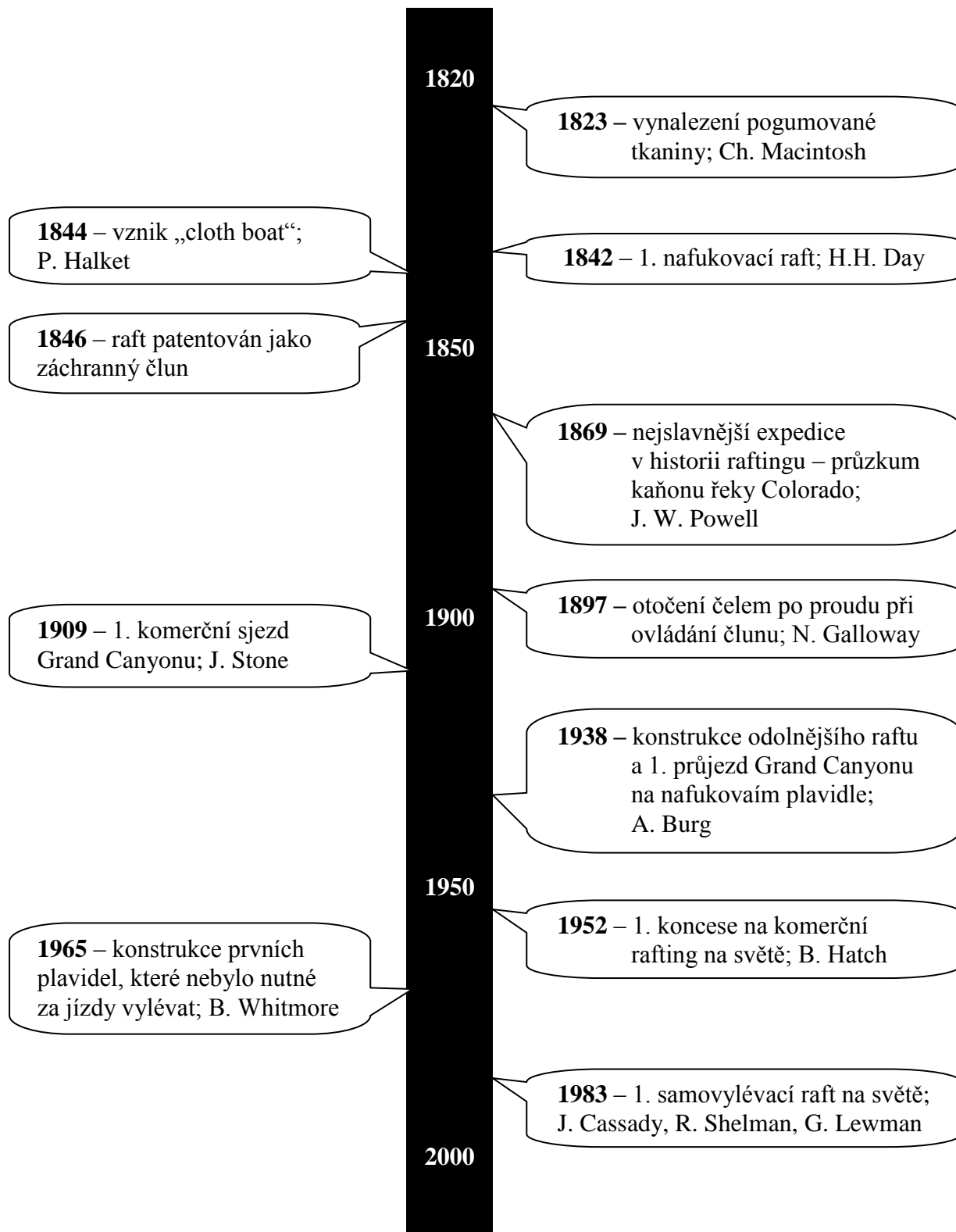
Obr. 10. Ruský vor závodící v roce 1989 na řece Čuja; převzato z Bennet, J. (1996)

³² Bennet, J. (1996) *The complete whitewater rafter*, Ragged Mountain Press, s. 8.

3.7 Časová osa a přehled nejdůležitějších světových událostí

↓ Zajímavosti ↓

↓ Historické milníky ↓

4 Rafting v ČR

Pokud bychom chtěli začít od naprostých začátků na našem území, nemůžeme opomenout podkalské voraře (a jiné), kteří znali naprosto dokonale koryto „své“ řeky a jako první neohroženě projížděli na vorech všechny peřeje při dopravování dřeva a dalších materiálů. Toto řemeslo, o kterém i dnes sní ne jeden vodácký nadšenec, bohužel spolu s nárůstem velkých přehrad zcela vymizelo.

S trochou nadsázky by se dalo říci, že počátky raftingu u nás sahají už do padesátých a šedesátých let, kdy se v některých kanoistických a turistických oddílech jezdilo na gumových armádních člunech.³³

Naším vodákům se v osmdesátých letech podařilo přispět k rozvoji raftingu vytvořením zcela unikátního plavidla (Matylda – více v kap. 4.2.1. až 4.2.3.). Obrovskou výhodou byla jeho celková variabilita. Souprava několika nafukovacích válců se svazovala do voru, podobným způsobem jako kdysi vory dřevěné a bylo možné vytvářet různé soustavy dle náročnosti řeky. Po několika úspěšných expedicích se toto plavidlo stalo na čas jediným dostupným typem raftu uznávaným pro divokou vodu. Na tomto raftu byla pokořena například řeka Indus pod Nanga Parbatem nebo nepálská Kalí-Gandaky (viz 4.2.4. a 4.2.5.) a mnoho dalších. S postupem času, s rostoucí dostupností materiálů a vývojem nových plavidel se začalo ukazovat, že „Matyldy“ už nejsou zcela vhodné ani pro expediční rafting, ani pro vzrůstající rafting rekreační, protože jsou poměrně těžké a málo točivé. Matyldy tak byly pomalu nahrazovány modernějšími rafty s „klasickým“ okrouhlým tvarem se samovylévacím dnem. V roce 1980 se na trhu objevil samovylévací raft Colorado a ihned se díky svým vlastnostem stal nejrozšířenějším typem.

³³ S. Hájek, ústní sdělení

4.1 Krátké dějiny jihočeské voroplavby

Voroplavba patřila neoddelitelně k některým našim řekám (Vltava, Otava, Lužnice, Malše) už od ranného středověku, což dokazuje například privilegium Jana Lucemburského z roku 1316, jež zachycuje voroplavbu již v plném rozkvětu. Plavení dřeva těmito cestami bylo ekonomicky i technicky výhodné, zvláště když přihlédneme k tehdejší úrovni železniční a silniční dopravy. Pro mnoho lidí byla tato práce možností dobrého výdělku a navíc vznikaly obce, kde voroplavba byla prakticky jediným zaměstnáním jejich obyvatelstva (např. Vyšší Brod na Vltavě, Mláka na Lužnici).

V průběhu let byla koryta řek postupně upravována a všechny jezy byly udržovány v takovém stavu, aby umožňovaly proplutí širokých dřevěných vorů. Například nařízení Karla IV vyžadovalo, aby všechny propustě na vltavských jezích měly „20 loket v šíři“ (tj. téměř 12 metrů).

Voroplavba se odrazila i na dnešní podobě tzv. Čertových proudů na horním toku Vltavy. Tento úsek byl pro voraře prakticky nesjízdný a mnohokrát se pokoušeli o jeho splavnění nebo o vytvoření umělého kanálu, pomocí kterého by se tomuto úseku mohli vyhnout. Avšak v plném rozsahu se jim to nikdy nepodařilo a díky tomu i dnes peřeje pod Čertovou stěnou vzbuzují respekt snad u každého vodáka a patří k největším v ČR.

Výnosný export jihočeského dřeva kulminoval během 2. poloviny 19. století, kdy se úpravy vodních toků omezily jen na udržovací práce, neboť železnice téměř zatlačily lodní dopravu a pro voroplavbu dostačoval dosavadní stav. Po roce 1945 v důsledku změněných hospodářských a politických poměrů téměř ustal vývoz dřeva do Německa, do té doby prakticky jediného odběratele českého plaveného dřeva. Stavba slapské přehrady zarazila voroplavbu do Prahy a dále úplně. Poslední vory projely Prahou v roce 1947. Od roku 1948 se plavilo dřevo příležitostně hlavně pro potřebu přehrad. Poslední voraři projeli po Vltavě 12. září 1960 a tímto datem se zároveň uzavřela tisíciletá historie voroplavby v Čechách. Do současnosti se nedochoval ani svérázný folklór kdysi dobře placených plavců ani plavecké názvosloví (Příloha 2).³⁴

³⁴ Scheufler, V. & Šolc, V. (1986) *Já jsem plavec od vody*. Jihočeské nakladatelství ČB, s. 6-38.

4.2 Průkopníci expedičního raftingu v ČR a nejdůležitější výpravy

Největším průkopníkem expedičního raftingu v ČR byl bezpochyby Jaromír Štětina, který na podzim roku 1964 při cestě čínským expresem na trati Peking-Moskva zřejmě jako vůbec první začal vážně uvažovat o uskutečnění vodácké výpravy na nějakou z velkých ruských řek. I během své vojenské služby napřestal snít o plavbě na velkých tocích a pomalu si začal zajišťovat potřebné vybavení: „*Tušil jsem, že pro mnohosekilometrové plavby málo obydlenými oblastmi by bylo výhodné plavidlo, které by sloužilo jednak jako nosná, alespoň trochu pohodlná plovoucí základna, na které by se dalo pracovat a eventuálně i bydlet, jednak bylo schopno pohybovat se v prudkých peřejích horských toků. Něco mezi parníkem na Mississippi a kajakem*“.

Do této doby se u nás nevyráběly žádné větší nafukovací čluny a veškerý „nafukovací materiál“ byl majetkem armády. S vědomím, že existuje velký ženistický ponton ve vojenském skladě v severních Čechách napsal, již jako poddůstojník, dopis náčelníkovi ženijního vojska, který mu obratem odpověděl a ptal se, kam ten člun poslat a na koho jej převést. Ministerstvo pak nevyužitý člun převedlo do osobního vlastnictví Botanického ústavu Akademie věd.³⁵

Takto popsal zajímavost plavidla sám J.Štětina: „*Člun unese tak osm, deset plně ozbrojených mužů. Byl nám věnován s kompletním vybavením. Nejpozoruhodnější byl pytel se zvláštními, ze dřeva vysoustruženými kuželíky různých velikostí. Prostřeli-li nepřítel nafukovací člun puškou, vsune se do vzniklého otvoru menší vroubkovaný kuželík. Použije-li nepřítel větší ráže, ucpeme otvor kuželíkem větším. Největší ve výbavě byl kužel velký jako řípa*“.³⁶

V roce 1967 se J.Štětina seznámil s dalším nadšeným cestovatelem Otakarem Štěrbou, který vyučoval na přírodovědecké fakultě v Olomouci. Ve stejném roce své plavidlo otestovali na řece Sázavě při plavbě v úseku Krhanice-Pikovice a následně se naplno začali věnovat přípravám 1. vodácké expedice.³⁷

4.2.1 První expedice do Ruského Altaje a prvosjezd řeky Katuň (1968)

Jaromír Štětina byl již delší dobu v kontaktu s V.I. Něustrojevem z Gorno-Altajska, který na různých plavidlech sjel již několik řek a ukázalo se, že byl nejlepším

³⁵ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 14.

³⁶ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 16.

³⁷ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 15.

znalcem Altaje té doby. Potom, co sám V.I. Něustrojev v roce 1967 navštívil Československo, už vznikl zcela konkrétní plán budoucí expedice.³⁸

Rozhodli se pro pokus o splutí řeky Katuň, která pramení pod horou Běluchou a po 680 kilometrech klikatění v horách se stéká s řekou Bijou a společně vytváří řeku Ob. Je považována nejen za nejobtížnější řeku Sibíře, ale i celého Ruska a je zřejmě jednou z nejobtížnějších řek na světě. Na Katuni do té doby došlo již k několika úspěšným i neúspěšným pokusům, přičemž za úspěšný pokus bylo považováno sjetí jedné třetiny řeky. Souvislý sjezd Katuně v jednom roce a jednou skupinou nebyl proveden a prvních 40 kilometrů nebylo sjeto vůbec. A právě pokus o sjezd Katuně v celé její délce byl na programu expedice. Navíc si členové naplánovali také výstup na Běluchu (4506 m.n.m.), která je nejvyšší horou Altaje a dosud na ní nebyl žádný cizinec. Mimoto měli v plánu během cesty sbírat různý vědecký materiál. Takto se zrodil plán komplexní expedice, který sami cestovatelé označili heslem „Velká voda-velká hora-věda“.³⁹

Na jejich programu jsme tak mohli nalézt body, které chtěli během cesty splnit:

- 1) Přírodovědecký výzkum v oblasti zoologie, zoogeografie, botaniky, lékařské biologie a mineralogie
- 2) Pokus o výstup na Běluchu na Altaji
- 3) Pokus o sjezd řeky Katuň v celé její délce
- 4) Propagace naší republiky
- 5) Pořízení dokumentačních materiálů – fotografie, film⁴⁰

Vojenské plavidlo, oválný gumový ponton, které se Štětinovi podařilo získat bylo 5 m dlouhé, asi 180 cm široké a komorový obvodný válec se vzduchem měl výšku asi 50 cm. Na dně byla položena dřevěná roštová podlaha, která celé plavidlo dobře zpevňovala. Jelikož ještě ani zdaleka nešlo o samovylévací raft, bylo nutné zbudovat předřový vlnolam, který zároveň sloužil i k usazení předního kormidla neboli hřeblo. Nosná konstrukce byla postavena i na zádi pro zadní hřeblo. Plavidlo mohlo být ovládáno jako normální loď lidmi u pádel nebo mohla být využita obě hřeblo a jejich současnými záběry mohlo být dosaženo bočného posunu, který je hlavním manévrovacím způsobem vorů.⁴¹

³⁸ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 15.

³⁹ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 122-123.

⁴⁰ Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 347.

⁴¹ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 170.

Plavidlo bylo na místo dopraveno letecky v podobě obrovského sbaleného žoku. Při přemísťování tohoto žoku došlo k události, která poznamenala vývoj a označování nafukovacích plavidel na dlouhou dobu a v určité podobě přetrvává dodnes: „*Na jednom zájezdu na Kavkaz jsme nazývali své batohy jménem Matylda, prý podle australské písně. Asociace mě při posledním převrácení těžkého žoku přivedla k tomu, abych do něj nenávistně kopl a zvolal – Odporná Matyldo*“.⁴²

Tímto způsobem spatřila světlo světa Matylda I a zároveň vzniklo označení pro legendární plavidla, která se i v současnosti objevují na řekách a někteří vodáci na ně nedají dopustit. Žádný z členů expedice neměl asi v úmyslu dávat své lodi takové jméno, ale i další plavidla, která byla použita na pozdějších výpravách, nesla označení Matylda.

Tato první vodácká expedice skončila naprostým triumfem, když se členům výpravy podařilo splnit všechny body svého programu, který si naplánovali. Aby toho nebylo málo, už během bujarého večírku na oslavu úspěchu padly první návrhy na další expedice a nejčastěji zmiňovaným slovem se stala Indus, řeka v Himálaji.⁴³

4.2.2 První pokus o Indus na expedici Indus-Harámoš (1970)

Prakticky ihned po návratu z první úspěšné expedice započala příprava na expedici další. Ta se také měla držet hesla „Velká voda-velká hora-věda“, a tak byly vytyčeny tyto cíle: 1) Pokus o slezání hory Harámoš (7397 m.n.m); 2) Pokus o splutí řeky Indus; 3) Sběrání vědeckého materiálu po celou dobu výpravy. Po dvou letech složitých příprav, zajišťování financí, shánění vybavení nebo povolení ke vstupu na území Pákistánu se 4.7.1970 vydalo sedm mužů a jedna žena na cestu do Himálaje.

Výprava neskončila takovým úspěchem jako ta první, když se nepodařilo splnit některé cíle tak, jak byly naplánovány. Nikdo z expedice se nedostal na úplný vrchol hory Harámoš, ale pouze pět členů z celkových osmi dosáhlo hory Mani Peak (neboli Harámoš II, 6300 m.n.m). Pákistánská vláda zakázala sjezd Indu v jeho velkém údolí a jako důvod bylo uvedeno nebezpečí tohoto podniku. Nakonec jim bylo povoleno spustit Matyldu II (Obr. 11) na vodu a alespoň symbolicky sjet bezpečný úsek z Tarbély do Atoku.⁴⁴

⁴² Štěrbá, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 169.

⁴³ archiv pořadů ČT (2005), Zapomenuté výpravy: Indus-Harámoš

⁴⁴ Štěrbá, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 231-241.

Avšak i přes zklamání ze zákazu sjet řeku Indus, měla tato zkušenost naprosto zásadní vliv na pozdější úspěch jízdy po Indu z roku 1975 (viz kap 4.2.4). Při návratu z hory Harámoš údolím řeky si totiž některé úseky nafotili a ke svému překvapení také zjistili, že na vojenském pontonu (Matyllda II i Matyllda I) je Indus prakticky nesjízdný. Dalo by se říci, že po tomto zjištění byly opět na začátku – měli sen, ale neměli loď.⁴⁵ Právě na tomto místě se v hlavách J.Štětiny a O.Štěrby začal rodit prvopočátek k projektu s názvem Matyllda III.⁴⁶

Obr. 11. Matyllda II na Indu
archiv členů expedice

4.2.3 Znovu na Altaj (1972) – Vznik a test nového plavidla

Po odhalení obrovské síly Indu došli k závěru, že ani dva spřažené vojenské čluny, stejné jako Matyllda I z Katuně, by na tuto řeku nestačily a jen se utvrdili v názoru, že každá velká horská řeka vyžaduje přiměřené plavidlo. Prostřednictvím různých odborníků a firem brzo zjistili, že se žádné plavidlo, které by vyhovovalo jejich nárokům nikde nevyrobí, a tak byli nuceni začít sami vyvíjet plavidlo zcela nové, schopné čelit i tomu největšímu náporu horských řek. S vědomím, že potřebují velké plavidlo s vysokou nosností, které se nebude plnit vodou, bude odolné, skladné a co nejlhčí, došli po dlouhých úvahách a výpočtech k závěru, že dané požadavky může splnit jen soustava nafukovacích válců o délce 8 m a průměru 95 cm.⁴⁷

Dalším problémem bylo nalezení výrobce, který by byl schopný jejich požadavky splnit a vyrobit plavidlo přesně podle jejich návrhu. Vstříc jim vyšli v národním podniku Technolen v Lomnici nad Popelkou, jehož závody vyráběly mimo jiné také velké haly, které byly podpírány nafukovacími gumovými žebry. V pobočném závodu Technolenu ve Svitavách následně vyrobili postupně všechny potřebné „doutníky“ Matylldy III.⁴⁸

⁴⁵ Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 271.

⁴⁶ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 250.

⁴⁷ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 187-188.

⁴⁸ archiv pořadů ČT (2005), *Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matylldou*.

Po té, co J. Štětina poprvé spatřil „oranžové monstrum“, řekl: „*Bylo to monstrózní, oranžové a obrovské, zdálo se mi to dlouhé jako Queen Mary a elegantní jako houf gigantických housenek*“.⁴⁹

Celá stavebnice měla 4 velké válce (8 m dlouhé, 95 cm průměr), jejichž přídě byly zvednuty a 2 menší (7 m dlouhé, 50 cm průměr), které byly určeny jako zábradlí na okrajích plavidla. Z jednotlivých válců bylo možné sestavit různé varianty a tato možnost se stala velikou předností Matyldy III, neboť ji bylo možné využít na různých řekách. Křest Matyldy III proběhl v loděnici Výzkumného ústavu pro stavbu lodí na Vltavě ve Štěchovicích a největší rozruch vyvolalo plavidlo v blízkosti Karlova mostu při průjezdu několika pražských jezů. Na prakticky klidné vodě se sice o plavebních vlastnostech nového vynálezu mnoho nedozvěděli, ale i tak se v sestavě Jaromír Štětina, Otakar Štěrba a Dina Štěrbová vydali roku 1970 znovu na Altaj.⁵⁰

Také tato výprava byla ve znamení hesla „Velká řeka-velká hora-věda“. Hlavním program se měl sice odehrávat na vodě, ale dobrodruzi si nechtěli nechat ujít příležitost návštěvy ledovcové oblasti Ak Tru v Severočujském pohoří. Plán expedice tedy vypadal takto: 1) Přesun na horní část řeky Čuji; 2) Horolezecký program v prostoru hory Ak Tru Baaš; 3) Sjezd Čuji; 4) Sjezd střední a spodní části Katuně; 5) Přesun na Tělecké jezero a pracovní pobyt na něm; 6) Sjezd řeky Biji z Těleckého jezera do soutoku s Katuní v Bijsku.

Expedice byla brána také jako ostrý test nového plavidla před další plánovanou výpravou na řeku Indus. Na Altaji se opět vydařilo vše a loď se osvědčila po všech stránkách. Z výpovědí některých účastníků je dokonce cítit jisté „zklamání“ z malé dramatičnosti plavby na Matyldě III po Katuni a po Bije: „*Zároveň jsme však konstatovali, že naše plavidlo je snad až příliš bezpečné. Naše zážitky byly daleko méně intimní než při plavbě na malé Matyldě I, kdy jsme si mohli na vodu sáhnout a vlny nám létaly přes hlavu. Nyní jsme se cítili trochu jako výletníci z Las Vegas, kteří za patřičný poplatek projíždějí na velkých soulodích pověstný Velký kaňon řeky Colorada*“.⁵¹

⁴⁹ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 21.

⁵⁰ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 190-192.

⁵¹ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 217.

4.2.4 Vytoužený prvosjezd řeky Indus (1975)

Konečně bylo možné vrhnout se na plno do příprav na expedici Indus, která byla už dopředu naplánována na rok 1975. Dodržení tohoto termínu bylo zásadní z jediného důvodu – J. Štětina se dozvěděl, že stejnou výpravu chystají Britové na rok 1976 a čeští vodáci v žádném případě nechtěli přijít o unikátní prvosjezd řeky Indus.⁵² Nejsložitější bylo sehnat organizaci, která by celou akci zastřešila. To se nakonec podařilo díky Františku Slámovi, který byl také členem výpravy. F. Sláma zařídil, aby se na cestu mohli vydat pod hlavičkou organizace Socialistického svazu mládeže z Jablonce nad Nisou a navíc se mu podařilo obstarat automobil Avia od jednoho jabloneckého podniku.⁵³

Během příprav se O.Štětinovi a J.Štěrbovi navíc podařilo zbořit jistou morální bariéru, která byla utvořena v hlavách všech tehdejších vodáků a týkala se sjezdu Vltavy v úseku pod Čertovou stěnou. Na tento úsek se chodili vodáci s oblibou dívat, ale většina ho považovala za zcela nesjízdný. V červnu 1973 byla postavena čujská sestava Matyldy III a úsek byl v počtu sedmi lidí na palubě bez problémů sjet. Měsíc na to sjeli na kajacích Čertovu stěnu dva účastníci sjezdu na Matyldě bez jediného převrnutí.⁵⁴

Plánované složení týmu mělo být O.Štěrba, J.Štětina, F. Sláma a W. Wenzel. Poslední jmenovaný sice nikdy v žádné lodi neseděl, ale uměl výborně pracovat s kamerou a fotoaparáty a měl tedy za úkol pořizovat veškerou dokumentaci. Otakar Štěrbovi byl odjezd nakonec zakázán univerzitou a místo něho byl do skupiny přizván Jiří Koudela, který byl mistrem světa v jízdě na divoké vodě z italského Merana.⁵⁵

Dne 12. září 1975 se jejich sen začal pomalu plnit a výprava vyrazila na divokou a do té doby nikým nesjetou řeku Indus. Avšak v tu chvíli byl výsledek dost nejistý, protože J. Štětina byl ještě před odjezdem informován, že oblast, do které mířili, byla pro veškeré expedice uzavřena a šance, že se dostanou na řeku, byla minimální. Nebylo již možné expedici zrušit a všichni členové byli navíc plni optimismu, že se „vše nějak vyřeší“ přímo na místě.⁵⁶

V pákistánském Gilgitu na sebe schválně upozornili úřady tím, že se pokusili sjet část řeky na kajacích. Brzy po tom byli dokonce zatčeni a předvoláni před šéfa

⁵² Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 26.

⁵³ Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 273.

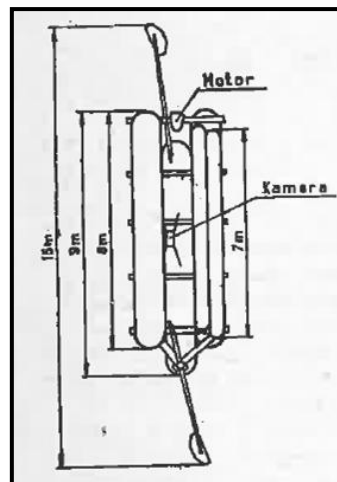
⁵⁴ Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha, s. 219.

⁵⁵ archiv pořadů ČT (2005), *Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matyldou*.

⁵⁶ Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 273.

police lokální vlády prince Alí Ahmada Jana. Ten si vyslechl plány celé výpravy, kupodivu byl celou akcí nadšen a na vlastní riziko jim udělil povolení.⁵⁷

Ihned po obdržení povolení začali se stavbou lodi: „Měl jsem před očima jasný obraz hotové lodě, se všemi úvazy, s každým poutkem... Musí vypadat tak. Musí to být nejlépe postavená Matylda, jakou kdy horské řeky spatřily. Nejdřív potřebujeme dříví. Válce je nutno spojit několika příčnými břevny, pevně svázat popruhy a šňůrami, vypodložit kusy starých pneumatik a zaklínovat. Teprve dřevěná konstrukce udělá z textilních válců pevnou loď.“⁵⁸ (Obr. 12)

Obr. 12. První spuštění Matyldy III na vodu (vlevo), schematický nákres plavidla (vpravo); archiv členů expedice

Dne 28. října 1975 Matylda vyrazila vstříc peřejím Indu. Při své cestě museli postupovat velice rozvážně, bylo nutné často zastavovat, důkladně předem mapovat všechny složitější úseky a plánovat jejich průjezd. Z toho důvodu někdy spluli pouze 500 metrů za den.⁵⁹ Jirka Koudela tehdy vytvořil podrobnou kilometráž se zakreslenými peřejemi a ostatními nástrahami (Příloha 3).⁶⁰ Nejobtížnější úsek řeky se nachází v Rakhiootské soutězce přímo pod horou Nanga Parbat (8125 m.n.m.). Straně obklopující řeku v těchto místech jsou téměř sedm kilometrů vysoké a jde tedy o nejhlubší údolí světa. Soutěžka je široká místy pouze několik desítek metrů a v létě zde protéká až 10 000 m³/s vody. Až na místě se pak dozvěděli, že přímo v Rakhiootské soutězce se před několika lety utopila celá americká výprava.⁶¹ Manévrování s Matyldou III v divokých peřejích nebylo úplně jednoduché, protože obsluha zadního kormidla (vesla) často vůbec neviděla před sebe díky mohutnému pohupování na vrcholcích vln a také

⁵⁷ archiv pořadů ČT (2005), Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matyldou.

⁵⁸ Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha, s. 70.

⁵⁹ archiv pořadů ČT (2005), Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matyldou.

⁶⁰ Hydro – vodácký magazín, 6/2004, s. 36.

⁶¹ archiv pořadů ČT (2005), Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matyldou.

díky obklopení oranžovými válci Matyldy. Jako navigátor tak sloužil J. Koudela, který celý prvosjezd prostál na přídi a pohybem paží určoval směr, kterým by se mělo plavidlo pohybovat (Obr. 13).⁶² Se všemi přejeji se Matylda III dokázala vypořádat, nakonec se to československým vodákům povedlo a jako první lidé na světě projeli nejhlubším kaňonem světa po řece Indu.

Obr. 13. Jiří Koudela naviguje loď při průjezdu přejeji
fotografie z titulní strany knihy *S Matyldou po Indu*

Po výkonu světového formátu, kterým bezesporu sjetí řeky Indus bylo, se skupina kolem J.Štětiny cítila „neporazitelná“ a ihned se chtěli pokusit o další unikát, když chtěli předběhnout další britskou výpravu ve sjetí horního toku Gangy, konkrétně řeky Alaknandu. Na tuto expedici se roku 1977 vydali všichni čtyři dobrodruzi z Indu doplnění o Otakara Štěrbu a Václava Jindráka. Měli zbrusu novou Matyldu IV s lehčími a pevnějšími válci a s některými novými doplňky. Také ostatní vybavení bylo dokonalejší a všichni členové se cítili připravenější než kdykoliv předtím. Tato expedice však skončila obrovskou tragedií ještě dříve, než stihla oficiálně začít, protože v předvečer startu zahynuli na deblkanoi při běžném tréninku Jiří Koudela a Václav Jindrák, dva z nejzkušenějších vodáků.⁶³

Cestovatelé v čele s J. Štětinou a O. Štěrbou se potom ještě několikrát vydali na zahraniční expedici – v roce 1981 sjeli řeku Bijú na kajacích a raftech, v roce 1987 pokořili řeku Malý Jenisej na raftu a řeku Jenisej dokonce na dřevěném voru a v roce 1989 projeli údolím řeky Bachapča také na raftu.⁶⁴

⁶² Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 279.

⁶³ Štěrba, O. (1979) Doslov v knize J. Štětiny *S Matyldou po Indu*, s. 254.

⁶⁴ životopis J. Štětiny; www.jaromirstetina.cz/zivotopis

4.2.5 Rafting kolem Ing. J. Bobáka a nepálské expedice

Nejen výše zmiňovaní vodáci hráli velmi důležitou roli v rozvoji raftingu v ČR (a zároveň i ve světě), ale byla zde například skupina ostravských cestovatelů, která se svými výpravami pod vedením Ing. Jiřího Bobáka také nesmazatelně zapsala do historie tohoto sportu.

V roce 1973 uspořádali světově první kanoistickou expedici do Himálaje na řeku Dudh Koshi (Bílá řeka) z Namche Bazaru (4500 m.n.m.). Při splouvání řeky Dudh Koshi používali kromě kajaků a kanoí také známou Matyldu, tentokrát vyrobenou ve Svitavu Svitavy. Od domorodců si tato Matylda vysloužila označení Ramro, což znamená „dobrý“ a na nepálských expedicích se tento název plavidla celkem ujal.⁶⁵ Jejich výprava si získala v Nepálu mimořádný zájem veřejnosti i jiných sportovních expedic. Pro místní obyvatelstvo byla úspěšná expedice významným mezníkem pro zdroj dalších příjmů z turistiky. Po horolezectví a vysokohorské turistice dovezli Ostraváci třetí možnost výdělků – vodáckou turistiku a rafting. Po jejich expedici se začaly rok co rok do Nepálu sjíždět desítky výprav z celého světa. V roce 1988 bylo v Káthmándú registrováno už 73 turistických raftingových společností.⁶⁶

Ze světově významných výprav českých vodáků musí být zmíněn i prvosjezd celého údolí další nepálské řeky Kalí Gandaki (Černá řeka) v roce 1988 se současným zdoláním vrcholu Tilicho Peak. V roce 1993 už v Nepálu zbyla poslední zcela neprozkoumaná řeka – Buri Gandaki (Stará, zlá řeka). Tato řeka naneštěstí dostala svému přízvisku „Zlá řeka“, protože z nedokončené expedice se vrátilo z celkových sedmi účastníků pouze šest. Na expedici zahynul Drahomír Streit, který byl jedním z hlavních organizátorů výpravy.⁶⁷

Českoslovenští (později i čeští) vodáci svými výpravami poznamenali mnoho expedic, které přicházely po nich a snažily se alespoň napodobit jejich úspěchy. Výpravy na Matyldách také stojí na úplném začátku vývoje raftingu v ČR, i když v době, kdy byly podnikány, se u nás ještě slovo raft prakticky nepoužívalo.

Expediční rafting hrál také velmi důležitou roli pro další směr, kterým je rafting komerční. Do role objevitelů nových nepoznaných a stále nebezpečnějších řek se totiž profilovali právě expediční raftaři minulosti. I v současné době pro komerční cestovní agentury nacházejí nová neotřelá místa, kde se následně budují zázemí pro klienty.

⁶⁵ Urban, J. & Kazík, R. (2000) *Nejhlubší údolí světa*. Grafis Opava, s. 14.

⁶⁶ Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, s. 288.

⁶⁷ Urban, J. & Kazík, R. (2000) *Nejhlubší údolí světa*. Grafis Opava, s. 2-40.

5 Závodní rafting

5.1 Závodní rafting ve světě

Rafting ve své historii prošel různými formami, kdy se z jedné plynule vyvinula další a často velice odlišná podoba raftingu. Na počátku všeho byl již mnohokrát zmiňovaný rafting expediční, jehož průkoníci pomalu dostávali velká nafukovací plavidla do podvědomí lidí. Po jisté úrovni informovanosti širší veřejnosti začala vzrůstat poptávka po dobrodružných cestách v kaňonech divokých řek, kterými můžou být provedeni zkušeným guidem i „běžní smrtelníci“. Od komerčního raftingu pak byl již poměrně malý kus cesty k raftingu sportovnímu a závodnímu, protože právě průvodci různých komerčních společností si mezi sebou začali čím dál tím častěji měřit své síly při sjezdu divoké vody. Postupem času se začaly tyto závody více rozvíjet a dostávat svá pravidla. Světlo světa tak spatřil zcela nový sport, kterým se stal závodní rafting.

Na úplných počátcích závodů světového měřítka stála organizace, která se nazývala „Projekt RAFT“. Projekt RAFT vznikl spojením ruských a amerických raftařů, kteří si nepřipouštěli tehdejší silné politické oddělení a společně se chtěli věnovat svému oblíbenému sportu. Poprvé své síly mezi sebou změřili na otevřeném, neoficiálním mistrovství světa v roce 1989 na řece Čuje (Sibiř), kde více jak 50 týmů soupeřilo ve slalomu a ve sjezdu. Závody se setkaly s obrovským nadšením a tak nebyl důvod proč v jejich organizaci nepokračovat i v následujících letech. V roce 1990 se tak závodilo ve vodách řeky Nantahala (USA), v roce 1991 v peřejích řek Reventazón a Pacuare (Kostarika) a v roce 1993 na řece Coruh (Turecko).

V roce 1994 se konal poslední závod pod hlavičkou organizace Projekt RAFT na řece Zambezi (Zimbabwe), a to z důvodu finančních problémů hlavních sponzorů. Lidem, kterým nebyl osud těchto závodů lhostejný, se však poměrně záhy podařilo sehnat jiné silné sponzory. Největším sponzorem se stala firma Camel a nový seriál závodů byl proto pojmenován Camel White Water Challenge (CWWC). Spolu se vznikem nového názvu byly do programu závodů zařazeny také dvě nové disciplíny, kterými byly časovka a sprint. CWWC se následně konalo znovu v Zimbabwe (1995-1997 a 2001), v Kostarice (1998), v Jihoafrické republice (1999) a v Chile (2000).^{68, 69}

⁶⁸ www.internationalrafting.com

⁶⁹ Od roku 1996 měla právo na start v závodě pouze jedna mužská a jedna ženská posádka z každého státu, což si vyžádalo průběžné kvalifikační závody v jednotlivých zemích.

5.2 Závodní rafting v ČR, první závody a organizace

V Československu nebyla základna raftařů nikterak široká, a to jednak kvůli panující politické situaci a také kvůli absenci vyhovujících divokých řek. Kvůli absenci vhodných řek u nás v počátcích prakticky neexistoval komerční rafting, ze kterého by se vyvinula základna vodáků pro závodní odvětví. Pro mnoho lidí bylo tehdy také velice obtížné (často i nemožné) vycestovat za dravějšími řekami někam do zahraničí.

Příznivější podmínky pro rozvoj závodního raftingu na našem území přišly až v roce 1989, kdy otevření hranic umožnilo širšímu spektru lidí vycestovat a sbírat tak potřebné zkušenosti: „Přišel rok 1989 a začínají se dít věci. Vzniká soukromé podnikání a s ním řada českých vodáckých výrobců, kteří nabízejí kompletní raftařské vybavení“.⁷⁰

Tak byl splněn základní požadavek pro následný vznik závodního raftingu a tím bylo vytvoření základny vodáků, kteří vlastní nafukovací člun. Od této chvíle to byl už jen kousek k prvním raftingovým závodům, které uspořádal Stanislav Hájek a Vojtěch Jančar roku 1991 na řece Kamenici v úseku z Plavů do Jesenného. Při tomto historicky prvním měření sil raftařů se sešlo 12 posádek a z vítězství se radovali vodáci z Týnce nad Sázavou.⁷¹ S rostoucí oblíbeností nového sportu vznikla otázka, pod jakou organizací ho začlenit, aby se usnadnil rozvoj a pořádání jednotlivých závodů.

Roku 1992 byl rafting zařazen do turistické sekce Českého Svazu Kanoistů (ČSK), jejíž název byl v tomto směru upraven na ČSK - sekce kanoistiky na divoké vodě (ČSK DV). Agenturou Pavla Kolínského (APK) resp. přidruženým Bohemia Raft Clubem za spolupráce ČSK DV byly ve stejném roce pořádány první závody zakládající tradici soutěží čtyřmístných raftů (dále R4) v ČR. Pod Lipenskou přehradou se uskutečnil závod ve sjezdu a v Českém Vrbném byly uspořádány závody ve slalomu, kterých se zúčastnilo téměř 50 posádek.

V roce 1993 APK uspořádala sérii závodů Bohemia Raft Rally (BRR), která se skládala ze tří kvalifikačních závodů, z finálového slalomu a sjezdu, kam se kvalifikovalo 16 nejúspěšnějších posádek. Finálové závody se konaly při závodech ČSK DV na Lipně, po němž byl celkový vítěz BRR vyhlášen i mistrem ČR. Od roku 1994 byla kategorie R4 uznána ČSK DV. Od téhož roku bylo pravidelně pořádáno mistrovství ČR, série závodů ČP a další raftové závody zařazené do BRR.⁷²

⁷⁰ Panenka, P. (2003) *Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě*. 7/2003, s. 1.

⁷¹ Hájek, S., ústní sdělení

⁷² Koechlerová, R. (2004) *Závodní rafting v České republice*, s. 22-23.

Avšak ve stejném roce Mezinárodní kanoistická federace (ICF) odmítla zařadit rafting jako jednu ze svých kategorií a z tohoto důvodu o něj ztratilo zájem i české vedení ČSK DV. Všechny raftařské soutěže v rámci ČSK DV pak byly financovány jen sponzory a ze startovného: „*U organizace ČSK DV byl rafting vedle sjezdových a slalomových kategorií K1, C1 a C2 jen popelkou na konci zájmů, ubírající peníze a přinášející jen problémy s přestavováním branek na slalom a prodlužováním času rozhodčích na závodech*“.

Na raftové scéně se tak pomalu začala prosazovat nová organizace, konkrétně to byl svaz vodáků ČR (SVOČR), kde již byly dostatečně rozvinuté podmínky pro vznik nového sportu, který se zde později dočkal i státních příspěvků. SVOČR je členem Sdružení technických sportů a činností ČR, které nahradilo po pádu minulého režimu Svazarm. Především díky nadšené činnosti Petra Panenky, Stanislava Hájka a Roberta Kazíka se začala v polovině devadesátých let ve SVOČRu prudce rozšiřovat základna raftařů. Kvalita závodů pořádaných touto organizací se zvyšovala také díky neustálému přírůstku posádek, které získaly zkušenosti na závodech APK a ČSK DV a postupem času se SVOČR stal hlavní organizací, která sdružovala závodní raftaře v České republice.

Od roku 1996 se rafting ucházel o uznání jako legitimní sport s registrací na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT), aby získal oficiální právo reprezentovat ČR.⁷³

Na Camel White Water Challenge, který se jezdí ve světě od roku 1995 jako neoficiální MS, se u nás v roce 1996 nekonala žádná kvalifikace. Do Zimbabwe, kde se na řece Zambezi tento ročník konal, ale přeci jen odjela jedna naše posádka – konkrétně Efekta Finance Team. Z celkového počtu 19-ti posádek se umístila na 14. místě.

U nás byly pořádány dvě oddělené soutěže: agentura APK pod ČSK DV pořádala Bohemia Raft Ligu (BRL) s účastí 52 posádek a zároveň se na našem území konal i Český pohár pod hlavičkou SVOČR, kterého se účastnilo 49 posádek. V obou soutěžích se jezdil slalom a sjezd.⁷⁴

⁷³ Hájek, S., ústní sdělení

⁷⁴ Koechlerová, R. (2004) *Závodní rafting v České republice*, s. 25.

5.3 IRF (International Rafting Federation) a vznik reprezentace ČR

Vzrůstající zájem o rafting si začal vyžadovat vytvoření mezinárodní federace, která by zastřešila všechny závody světového formátu. V roce 1997 proto byla založena International Rafting Federation se sídlem v Jihoafrické republice (Obr. 14). O založení se zasloužily státy Německo, Kostarika, Jihoafrická republika, Anglie, USA a Chorvatsko. Česká republika však nezůstala nikterak pozadu a již na prvním oficiálním kongresu, který se konal 8.9.1997 u Viktoriiných vodopádů na řece Zambezi v Zimbabwe, jsme měli své zástupce. Současně s tímto kongresem probíhal na řece Zambezi další ze závodů CWWC. Tento závod je považován za první, stále ještě neoficiální mistrovství světa, ale již pod hlavičkou IRF.

IRF vznikla jako volné sdružení národních federací, které sjednotilo různé úrovně a akce soutěžního raftingu. Veškerá komunikace mezi členy probíhala přes internet a usnadnilo se tak pořádání mezinárodních závodů.⁷⁵

Obr. 14. Oficiální logo organizace IRF
www.internationalrafting.com

Díky IRF byl rafting v roce 1997 zaregistrován na MŠMT a na půdě SVOČR mohla díky tomu začít vznikat oficiální reprezentace ČR.⁷⁶ Robert Kazík uspořádal první oficiální kvalifikační závody, jejichž vítěz postoupil na 1. MS světa v Kostarice (1998). Reprezentace tedy u nás vznikala formou kvalifikačních závodů a nejlepší posádka pak měla právo startovat na velkých světových podnicích. Hlavní prestiž tak získaly šestimístné rafty (R6), neboť se v této kategorii konalo MS, ale na našem území stále převládalo závodění na raftech čtyřmístných (R4). Rafting na vrcholné úrovni se začal silně rozmáhat, ale stoupající úroveň měli i domácí závody kategorie R4. V březnu 1998 se SVOČR stal oficiálním členem IRF.⁷⁷

⁷⁵ archiv kongresů IRF

⁷⁶ Hájek, S., ústní sdělení

⁷⁷ Hájek, S., osobní archiv

Co se týče závodění na našem území, tak koncem roku 1997 došlo k uzavření dohody o vzájemné spolupráci mezi ČSK DV a SVOČR. Od roku 1998 byl díky této dohodě závodníkům registrovaným u jedné organizace umožněn start na soutěžích organizace druhé a naopak. Povolení podobného rázu nemělo v žádném sportovním odvětví období, protože byl zcela zachován systém dvou oddělených, souběžných, nejvyšších soutěží u nás. V dohodě byla ustanovena také spolupráce v oblastech, kde orgány státní správy a povodí toku vyžadovaly zvláštní podmínky pro pořádání závodů.⁷⁸

5.4 Rok 1998 – První MS v Kostarice a postupný vznik prvního ME

Z kvalifikace pořádané R. Kazíkem, která už sama o sobě měla kvalitu světové úrovně, postoupila na 1. MS v Kostarice parta s názvem RK STAN Praha okolo Jiřího Rohana, v té době nejlepšího slalomáře na světě.⁷⁹ Celá posádka byla vlastně složená z profesionálních slalomářů. V Kostarice se soutěžilo ve sprintu, paralelním sprintu, sjezdu a ve slalomu, kdy byli sice vyhlášováni vítězové jednotlivých disciplín, ale největší váhu mělo pochopitelně celkové vítězství v kombinaci všech čtyř. Naše posádka potvrdila roli profesionálních slalomářů, když v této disciplíně zvítězila. V celkovém součtu to na první místo bohužel nestačilo, ale naši raftaři obsadili vynikající 2. místo. Na tomto MS zvítězili „Bobři“ ze Slovinska, parta, která již spolu dlouhou dobu trénovala a podařilo se jim zvítězit 5x po sobě. V tomto roce vstoupil do SVOČR tým RK Trója a ihned se začal drát na nejvyšší pozice.⁸⁰

12.12.1998 se v Praze konalo zasedání zástupců evropských národních svazů, které byly zároveň členy International Rafting Federation, konkrétně to byli zástupci České republiky, Slovenska, Slovinska, Itálie, Rakouska, Maďarska a Ruska. Důvodem jejich setkání byla snaha o založení evropské raftové federace v rámci IRF pro posílení vlivu evropských států na celkovou činnost IRF a kvůli snaze pořádat pod hlavičkou nové federace také mistrovství Evropy. Toto první setkání bylo spíše organizační a jedním z hlavních otázek bylo, v jaké kategorii se budou závody pořádat (R4 nebo R6). Při řešení této otázky se však jednající rozdělili na dva stejně silné tábory a z tohoto důvodu nedošlo k jednoznačnému rozhodnutí. Výsledkem byl tedy logický kompromis

⁷⁸ Hájek, S., osobní archiv

⁷⁹ na prvních třech MS byla vypsána pouze kategorie mužů; až v roce 2001 byla vypsána i kategorie žen

⁸⁰ Panenka, P. (2003) *Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě*, 7/2003, s. 2.

v podobě usnesení, že závody budou vyhlášovány v obou kategoriích. Na tomto zasedání bylo také odsouhlaseno pořádání pravidelných Mistrovství Evropy a také konání Evropského poháru (5 závodů), další kongres byl stanoven na březen roku 1999 ve Slovinské Lublani.⁸¹

5.5 Rok 1999 – první ME a druhé MS

Dne 20.3.1999 byla oficiálně vyhlášena nová organizace s názvem The European Rafting Association (ERA). Hlavním cílem této asociace byla propagace raftingu v celé Evropě a podpora bližší spolupráce mezi evropskými národními federacemi.⁸²

Na domácích závodech pomalu začíná přebírat vedení nad raftingem SVOČR a činnost APK je pomalu postupně utlumována. Raftařský klub Trója uspořádal pod SVOČR Mistrovství České republiky v kategorii R4. Zároveň běží také Český pohár a na závodech se začíná objevovat stále více čistě ženských posádek, které se také poprvé utkávají o titul MČR a o ČP. Častěji se můžeme setkat i se zařazením závodů kategorie R6, které nejčastěji slouží jako nominační na světové a evropské soutěže. K nejúspěšnějším týmům patřily posádky z klubů RK Troja Praha, SK STAN Praha, CVoK Pardubice a William & Delvin Prostějov.

26.12.1999 se v Prostějově konal sraz zástupců registrovaných klubů u SVOČR (v té době 104 reg. týmů). Do rady raftingu byl na pozici předsedy zvolen Stanislav Hájek a do pozice místopředsedy Petr Panenka. Jedním z členů rady raftingu se stal také Robert Kazík, který byl ve stejném roce zároveň zvolen předsedou závodní komise IRF. Právě pod tímto vedením byla v roce nasazena velmi vysoká pořadatelská laťka při dokonalé organizaci oficiálně prvního Mistrovství Evropy (ME), které se odehrálo u nás na umělém kanále v Praze – Tróji.⁸³

Pražského Mistrovství Evropy se zúčastnilo 26 mužských a 7 ženských posádek celkem z 11 zemí. Za české barvy zde startovaly dva týmy mužské a dva ženské. České posádky se snažily využít výhody domácího prostředí a znalosti domovského kanálu a ve dvou případech se to skutečně povedlo. Mužská posádka RK Trója šampionát absolutně ovládla, když se jí kromě paralelního slalomu (4. místo) podařilo zvítězit ve

⁸¹ archiv SVOČR

⁸² Hájek, S., osobní archiv

⁸³ archiv SVOČR

všech disciplínách a pochopitelně se tak tyto raftaři stali v celkové kombinaci i prvními mistry Evropy. Úspěch našich závodníků na ME ještě podtrhlo celkové druhé místo ženské posádky „Tygřici“ z klubu W&D Prostějov a třetí místo „Jezinek“ z klubu Trója-STAN.⁸⁴ Z tohoto ME postupovalo 5 mužských týmů a 1 ženský tým na příští MS do Chile na řeku Futaleufu. Kvůli těmto kritériům mohla být naše ženská posádka „Tygřici“ přeci jen trošku zklamaná, protože ani druhé místo v celkovém pořadí jim bohužel na postup na MS nestačilo (první místo obsadily raftařky ze Slovenska). Ale i tak se Češi po tomto šampionátu zařadili mezi světovou špičku nejen na poli závodním, ale také na pořadatelském.⁸⁵

Rok 1999 byl pro raftaře skutečně nabitý, když se kromě Mistrovství Evropy v Praze konalo také Mistrovství světa v Jihoafrické republice. Na toto MS se v předchozím roce kvalifikovali závodníci z Pardubic, z klubu CVoK pod vedením Jana Šťastného. Stejně jako posádka RK STAN na 1. MS v Kostarice i v Jihoafrické republice čeští raftaři dominovali ve slalomu. V celkovém hodnocení obsadili opět medailové místo, i když tentokrát šlo o bronz.⁸⁶

5.6 Další úspěchy na MS, ME a domácí závody

Rok 2000

Klub RK Trója pod vedením P. Panenky a R. Kazíka odjel na MS do Chile, kde na raftaře čekaly peřeje obtížnosti dosahující mnohdy i WW V+. MS v raftingu se stále ještě koná současně s Camel White Water Challenge a do jednotlivých soutěží se započítávají rozdílné disciplíny:

- do MS IRF se započítává paralelní sprint (head to head), slalom a sjezd; jednotlivé disciplíny jsou bodově ohodnoceny (za sprint a slalom max. 300 bodů, za sjezd max. 400 bodů); součástí závodů je také úvodní rozřazovací disciplína sprint (time trial), pomocí které jsou posádky následně nasazovány do paralelního sprintu
- do CWWC se kromě výše uvedených disciplín započítává také sjezd kajakářů.⁸⁷

Tým mladých raftařů byl značně namotivovaný na dobrý výsledek, ale jejich částečná nezkušenost či přílišná nervozita se projevila ve dvou disciplínách, kdy při úvodním

⁸⁴ Hájek, S., osobní archiv

⁸⁵ Hydro – vodácký magazín, 2/2003, s. 14.

⁸⁶ Hájek, S., osobní archiv

⁸⁷ Hydro – vodácký magazín, 2/2003, s. 15.

sprintu 10 metrů před cílem vypadl jeden člen posádky z člunu a při závodě head to head došlo dokonce k převrácení raftu. Chut' si spravili opět v oblíbené disciplíně českých raftařů, ve slalomu, který vyhráli. Po šestém místě ve sjezdu z toho nakonec bylo celkově stále solidní čtvrté místo. Kajakář Filip Jančar skončil ve sjezdu na 12. místě a v konečném součtu našim patřila čtvrtá pozice také v CWWC. Svou odvahu předvedla nadějná posádka RK Trója ještě při závěrečném splutí řeky Futaleufu, když jako jediná sjela obávanou peřej „Terminátor“.⁸⁸

Mistrovství Evropy se jelo v Itálii a po výrazném úspěchu našich posádek nikdo snad ani nedoufal, že by mohlo dojít ještě ke zlepšení. Nakonec tomu tak skutečně bylo, když mužské posádky obsadily celkově 1. (RK Trója) i 2. místo (WD Prostějov) a ženské posádky obsadily 1. (Tygřici) a 3. místo (Jezinky).⁸⁹ ME sloužilo opět jako kvalifikace na další MS v Západní Virginii. V mužské části se na MS 2001 po velice tuhém boji s WD Prostějov opět kvalifikovala posádka RK Trója. V ženské části došlo alespoň ke kompenzaci městských týmů, když na MS postoupila naopak posádka prostějovských Tygříků a za svými zády tak nechala pražské Jezinky.

Rafting v Čechách dále prožívá velký vývoj, SVOČR čítá 2500 členů a raftingová rada s předsedou Stanislavem Hájkem pracuje systematicky na jeho vývoji, pořádají se závody na vysoké úrovni a je udržován neustálý kontakt se zbytkem světa. Na našem území se jezdí ČP, MČR v kategorii R4, v Evropě se jezdí EP a ME v kategorii R6 a na každém závodě startuje okolo stovky raftů. O kvalitě českého raftingu vypovídá také skutečnost, že nominační závody do české reprezentace bývají často kvalitnější než leckteré mezinárodní klání.⁹⁰ V roce 2000 pořádala AKP ve spolupráci s ČSK DV posledních deset raftových závodů. SVOČR tak přebral organizaci všech tuzemských soutěží. V rámci ČP se jely 4 závody v každé disciplíně (slalom, sjezd, sprint) kategorie žen i mužů R4. MČR bylo vyhlášeno v rámci ČP, kdy se slalom a sprint jel v Tróji a sjezd na Labi. MČR se zúčastnilo 65 posádek R4 mužů a 16 posádek R4 žen.⁹¹

Co se týče závodů na našem území, tak raftaři se mohli utkávat na přírodních tratích na řece Kamenici, Jizeře a na Labi. Všechny závody na těchto řekách jsou výrazně ovlivňovány měnícím se stavem vody, takže závody byly často pořádány

⁸⁸ Panenka, P. (2003) *Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě*, 7/2003, s. 2.

⁸⁹ Hájek, S., osobní archiv

⁹⁰ Panenka, P. (2003) *Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě*, 7/2003, s. 2.

⁹¹ archiv SVOČR

poměrně brzy při jarním tání. Na řece Vltavě pod Lipnem je možné stav vody uměle regulovat pomocí upouštění vody z přehrady. Dále bylo možné závody organizovat na umělých kanálech Trója, Roudnice, České Vrbné, Trnávka, Veltrusy, Čuňovo.⁹²

Rok 2001

Rok 2001 opět přinesl poměrně výrazné změny, alespoň co se mezinárodního raftingu týče. Organizace ERA se poměrně záhy po svém založení začala rozpadat a po odstoupení Slovinska ukončila svou činnost. Největším důvodem byla skutečnost, že světová IRF neprojevila žádný větší zájem o podporu tohoto sdružení. Pod hlavičkou ERA bylo tedy uspořádáno pouze ME v Praze (1999) a ME v Itálii (2000).^{93, 94}

Závody MS se v tomto roce poprvé zcela osamostnily od CWWC a na startu MS dostala poprvé příležitost i kategorie žen. CWWC se konalo na řece Zambezi v Zimbabwe a MS na řekách Gauley a New River v Západní Virginii.⁹⁵

Koncepce závodů ČP se skládala opět ze 4 závodů v každé disciplíně (sjezd, slalom, sprint). Nejhorší dosažený výsledek se do konečného pořadí ČP nezapočítával. Jako MČR byl vyhlášen vždy jeden závod v každé disciplíně, konající se v rámci ČP. Sjezd, započítávaný do MČR, se jel na Kamenici a slalom a sprint v Českém Vrbném. Jelikož v tomto roce neprobíhalo ME, které zároveň u nás slouží jako hlavní výběrový závod české reprezentace pro MS, do reprezentace byly vybírány první tři lodě z MČR a ČP. Díky vynikajícím dosaženým výkonům v předchozích mezinárodních závodech měla reprezentaci již dopředu jistou posádka RK Trója. V ČP startovalo 71 mužských a 31 ženských posádek.⁹⁶

MS se konalo 21.-25. září 2001 a výrazně se na jeho průběhu podepsal teroristický útok na USA z 21. září. Prakticky všechny velké sportovní akce byly zrušeny, ale MS se uskutečnilo kvůli ekonomickému přínosu závodů pro Západní Virginii, která je jedním z nejhudších států USA a celá oblast podle řeky Gauley žije pouze z raftingu. Při MS se totiž na stejném místě konal také vodácký festival „Animals Race“, na kterém se sešlo zhruba 5000 lidí. Útoky měly největší zásluhu na tom, že se nezúčastnilo mnoho týmů z Evropy a celé závody se odehrávaly navíc pod vojenským

⁹² umělý vodní kanál na Vtavě v Českém Vrbném prošel v letech 2011/12 kompletní modernizací

⁹³ Hájek, S., osobní archiv

⁹⁴ bylo usneseno, že ME se bude konat v sudých letech, ale v roce 2004 se nenašel stát, který by ME uspořádal; pořadatelství ME se ujala až roku 2005 Bosna a Hercegovina a od ME 2006 (Rusko) je dodržována pravidelná dvouletá perioda

⁹⁵ Koechlerová, R. (2004) *Závodní rafting v České republice*, s. 31-32.

⁹⁶ archiv SVOČR

dohledem. Na MS se z kvalifikace probojovali muži RK Trója a ženy WD Prostějov. Disciplíny time trial, head to head a slalom se jely na řece New River, která svou obtížností pouze WW III nebyla pro rafting zcela vhodná. Sjezd se jel na řece Gauley, jejíž peřeje WW IV+, V už byly o poznání masivnější. Ženy při své světové premiéře ovládly slalom a sjezd a staly se také celkovými mistryněmi světa v kombinaci. Na muže tentokrát zbylo třetí místo celkově, když dokázali triumfovat pouze ve sjezdu (bylo to první vítězství českých mužů ve sjezdu v historii). Česká rep. se stala nejúspěšnější zemí MS 2001 a účastníci tak mohli slavit další obrovský úspěch českého raftingu.⁹⁷

Rok 2002

V tomto roce se měly konat oba velké závody, tedy MS (Tasmánie, řeka Cataract Gorge) i ME (Augsburg). Ale nakonec bylo MS v australské Tasmánii zrušeno a IRF později odsouhlasila konání MS pouze jednou za dva roky (v lichých letech) a volné roky byly uvolněny pro mistrovství jednotlivých světadílů (sudé roky). Každý rok se stále koná závod CWWC, ale oddělením od závodů MS mírně ztratil na prestiži a z tohoto důvodu mu není v další části práce již věnována pozornost.⁹⁸

Na našem území se vedle ČP, MČR a nominačních závodů kategorie mužů začínají objevovat závody nově vzniklé Ligy juniorů (17 posádek) a Ligy veteránů (9 posádek). Na programu jsou tři závody každé disciplíny – sprint, sjezd, slalom.

ME v německém Augsburgu se účastnily 2 týmy ženské (Jezinky, Tygřici) a 2 týmy mužské (RK Trója, CVOK Pardubice). Týmy mezi sebou nesoupeřily pouze o umístění na ME, ale zároveň se bojovalo o účast na MS 2003, kam mohla postoupit pouze úspěšnější posádka z každé kategorie. Českým raftařům se opět povedl jeden unikát, když ženskému týmu Jezinky se podařilo zvítězit ve všech disciplínách a po zisku 1000 bodů (z 1000 bodů možných) se staly absolutními mistryněmi Evropy a kvalifikovali se na příští MS. Podobně dominovali i muži RK Trója, když ze čtyř disciplín obsadili pouze jedenkrát „až“ druhé místo a také se kvalifikovali na MS 2003.⁹⁹

⁹⁷ Hydro – vodácký magazín, 3/2003, s. 34-35.

⁹⁸ archiv SVOČR

⁹⁹ Hydro – vodácký magazín, 4/2003, s. 34-35.

Rok 2003 – První MS na území Evropy (Česká republika, Lipno– Čertovy proudy)

Čtyřleté působení Stanislava Hájka, předsedy Rady raftingu SVOČR, vyvrcholilo organizací prvního mistrovství světa na Starém kontinentě, a to u nás na Vltavě pod vodní nádrží Lipno (Obr. 15). I za velmi skromných finančních podmínek se týmu kolem S. Hájka podařilo uspořádat takové MS, které se později setkalo s pozitivními ohlasy z celého světa. Co se týče financí, tak za zmínku stojí fakt, že i přes světové úspěchy našich raftařů, byl rafting v roce 2003 zhruba na 85. místě v žebříčku sportů ČR, podle kterého se rozdělují státní dotace. Před raftingem se tehdy drželo například i historické rally. Na přípravu MS se podařilo sehnat peníze ze sponzorských darů, ale prakticky nulové dotace od státu se projevovaly na ČP a na MČR, které se jezdily za opravdu chudých podmínek.¹⁰⁰

Mistrovství světa pod lipenskou přehradou se do historie zapsalo rekordním počtem 38 startujících posádek z 29 různých zemí. Zároveň se podařilo uzavřít dohodu se společností ČEZ, která přislíbila, že v době konání šampionátu celkem z přehrady pustí 2 830 000 m³ vody.

Obr. 15. Oficiální znak MS 2003 v ČR
www.kanoe.cz/rafting/WRC

Uměle zvýšený průtok vytvořil v úseku nazývaném „Čertovy proudy“ nejobtížnější divokou vodu klasifikace WW V (stupeň WW VI se používá pro prakticky nesjízdné přeje a vodopády) a později se ukázalo, že některé posádky dokonce ze strachu raději vynechaly jednu z disciplín.¹⁰¹ Největší jméno si ještě před závody vytvořily přeje s názvy Schody, Škvíra a obtížná propust Okno, kde raft padá v úhlu 45° do obrovského balíku zpěněné vody, kterou zvedá kamenná hradba.¹⁰²

Z předchozího ME v Augsburgu se do závodů kvalifikoval mužský tým RK Trója a ženský tým Jezinky. Podle výsledku první disciplíny, kterou je time trial (každá posádka jede sama pouze proti času), jsou týmy nasazovány do další části, kterou je vyřazovací disciplína head to head. Zde se na trati utkávají vždy dvě lodě a jen vítězové postupují v závodě dál. Po nejlepším času z time trialu se posádka mužů propracovala až do finále, kde nakonec podlehla temperamentním Brazilcům a po prvním dnu tak

¹⁰⁰ Hydro – vodácký magazín, 1/2004, s. 34-35.

¹⁰¹ např. posádka žen USA vynechala disciplínu sjezd kvůli obavám z obtížnosti trati

¹⁰² Hydro – vodácký magazín, 5/2003, s. 7.

obsadila průběžné druhé místo. České ženy byly po „ulití“ startu hned v první jízdě head to head diskvalifikovány a obsadily kvůli tomu až osmou pozici.¹⁰³

Druhý den byl na programu slalom, tradičně silná disciplína českých posádek. Délka trati byla zhruba 600 metrů, jela se dvě kola, kdy se započítával lepší výsledek. Šířka branek pro slalom na raftu je 2,5 metru, po dotyku některého člena dostává posádka penalizaci 5 s a při neprojetí branky 50 s.¹⁰⁴ Naše posádky využily domácího prostředí a podpory bezmála 12 tisíc diváků v okolí tratě a obě si ve slalomu vyjely první místo. Poslední den se konal sjezd, osm kilometrů dlouhá trať od přehrady na Lipně po vyrovnávací nádrž ve Vyším Brodě.

„Ráno se ochladí a občas prší, z teplé vody pouštěné z Lipenské přehrady se valí pára. Čertovy proudy ukazují svou tvář, z vody se kouří jak z bramboračky a vypadá to, jako když se jede do pekelné brány“

Mužská posádka byla opět hnána vpřed davy lidí kolem řeky a do cíle dojela s luxusním náskokem jedné minuty před lodí z Německa. Poslední závod jen podtrhl průběh celého mistrovství, kdy naše mužská posádka získala samozřejmě 1. místo v kombinaci, ale s historicky nejvyšším počtem bodů v kategorii mužů (940 bodů z 1000 možných). České ženy po druhém místě v závěrečném sjezdu skončily v kombinaci také na skvělém 2. místě.¹⁰⁵

Rok 2004 - 2009

Světové i domácí soutěže se poměrně ustálily a čeští raftaři se stále objevovali na předních příčkách mezinárodních závodů (Příloha 4, 5 a 6). Se stále vzrůstající konkurencí a s profesionalizací raftingu v některých státech bylo pro naše reprezentanty stále těžší udržovat nastavenou výkonnost a sbírat cenné medaile. Zatímco v Japonsku nebo v Brazílii se závodníci mohli raftingem živit, naši reprezentanti se mu stále mohli věnovat pouze ve svém volném čase a na některé závody si museli vybírat dovolenou.

Od roku 2006 se pravidelně opakovala mistrovství Evropy v sudých letech a mistrovství světa v letech lichých, a to až do roku 2010, kdy se opět konalo jak ME, tak i MS. S postupem času se na mezinárodní scéně stále více a více začala objevovat kategorie R4, která se u nás prakticky jezdila od úplného začátku. Důvod tohoto přechodu od kategorie R6 ke kategorii R4 je naprosto jednoduchý – snaha o prosazení

¹⁰³ Hydro – vodácký magazín, 5/2003, s. 7.

¹⁰⁴ Hydro – vodácký magazín, 2/2003, s. 42-43.

¹⁰⁵ Panenka, P. (2003) *Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě*, 7/2003, s. 4.

raftingu jako olympijského sportu. Ale nešlo pouze o častější vypisování závodů kategorie R4, ale také o pomalý přechod z přírodních terénů, řek a kaňonů na umělé slalomové tratě za současné vysoké míry komercializace. Celý raftařský svět se tak rozdělil na dva oddělené tábory. Jeden tento nový směr uvítal s nadšením a druhý novou skutečnost bral jako poničení vlastní podstaty raftingu, který původně sloužil jako sport i zábava současně, navíc často v nádherném prostředí.¹⁰⁶

V roce 2007 odstupoval z Rady raftingu SVOČR dosavadní předseda Stanislav Hájek, který toho pro český rafting udělal za své osmileté působení více než dost. K probíhající změně v raftingu se tenkrát vyjádřil ve svém prohlášení, které vydal při svém odstoupení: *„Za sebe musím říct, že jsem odpůrcem cesty k olympijskému hnutí, považuji tuto cestu za cestu komerce do kanálového závodění a odchod z romantických údolí, kde burácejí peřeje a závodníci se třesou o své životy víc než o průjezd protivodnou brankou. Když dnes mluvíme o MS na řekách Futaleufu, Gauly, Čerťácích, Quijos, závodníkům se vybaví chvíle, kdy byli rádi, že sedí ještě ve člunu a neplavou kolem něho. Kdy nemohli již vydržet sedět a na rukou jim vyskočily krvavé mozoly po hodině dřiny v peřejích a mělčinách. Když si však řeknu Augsburg, Čunovo, Trója, Trnávka, vybaví se mi jen o kolik centimetrů jsem netrefil ideální stopu“.*

Na celosvětovém kongresu IRF v roce 2007 v Korei byla odsouhlasena tzv. „Olympic class“, tedy kategorie raftingu na umělých tratích, pomocí které by se mohl rafting dostat na olympijské hry v roce 2016.¹⁰⁷

Rok 2010

První mezinárodní akcí v tomto roce bylo červnové mistrovství Evropy, které pořádala Itálie na řece Noce. Závodní řeka se na první pohled nezdála nikterak obtížná, ale v průběhu šampionátu připravila o život kapitánku týmu Bosny a Hercegoviny, která po převrácení uvízla pod raftem. Mistrovství se účastnilo rekordních 38 českých reprezentantů, protože byla vypsána jak kategorie R4, tak kategorie R6 v mužích i v ženách. V každé kategorii jsme navíc měli dvojnásobné zastoupení. Celkem 8 raftů v našich barvách získalo 18 medailí v jednotlivých disciplínách a v celkové kombinaci z toho bylo třikrát 1. místo, jedenkrát 2. místo a jedenkrát 3. místo.¹⁰⁸

¹⁰⁶ Hájek, S., osobní archiv

¹⁰⁷ Hájek, S., (2007) Prohlášení při odchodu z předsednictví Rady raftingu SVOČR.

¹⁰⁸ archiv pořadů ČT (2010), ME v raftingu 2010 Itálie

Jen o měsíc později se nedaleko nizozemského Amsterdamu konalo první mistrovství světa na umělé trati pouze v kategorii R4. Přesně tento design závodu by se mohl někdy v budoucnu objevit i na olympijských hrách. Ale již toto mistrovství mělo drobný „olympijský“ nádech, protože 300 metrů dlouhé umělé koryto je identickou kopií olympijského slalomářského kanálu z olympijských her v Pekingu. Zajímavostí také je, že kanál není napájen spádovou vodou z řeky nebo z nějaké nádrže, ale voda je do koryta čerpána čtyřmi obrovskými turbínami, které jsou schopné obstarat průtok více jak 20 m³/s.

Reprezentovala nás mužská posádka CVOK Pardubice a ženská posádka Tygřici z Prostějova. Drobná nevýhoda českých týmů mohla být v tom, že ČP a MČR se jezdí na raftech typu „Colorado“, zatímco na ME se jelo na „Pulsarech“ (Příloha 7 a 8). Pulsary jsou obratnější a více točivé s celkově nižší setrvačností a rafty Colorado naopak skvěle drží směr, jsou rychlejší ve sjezdu, ale s horší ovladatelností při slalomu. Nezkušenost s tímto typem raftů se zřejmě promítla i na výsledcích, když mužská posádka sice skončila na pěkném třetím místě, ale ženská až na osmém.¹⁰⁹

Rok 2011

Závody MS 2011 probíhaly v Kostarice na řece Pacuáre prakticky uprostřed džungle. Mistrovství se zapsalo do historie nejen tím, že zde byla poprvé vypsána kategorie juniorů, ale podle výpovědí závodníků šlo o nejhůře zorganizovaný šampionát, kterého se kdy účastnili. Do dějiště mistrovství dorazilo 29 mužských a 19 ženských posádek. Nocovat museli všichni ve stanech na deštěm rozmáčené zemi, v kempu chybělo vhodné sociální zařízení a k řece, na které závody probíhaly trvala cesta hodinu autem a ještě další hodinu se muselo pěšky.

Naši reprezentanti obsadili všechny vypsané kategorie. Žádná z našich posádek si nenechala vzít chuť do soutěžení a čeští raftaři ovládli celé MS, když získali dvě celkově druhá (muži a junioři) a jedno první místo (ženy).¹¹⁰

¹⁰⁹ archiv pořadů ČT (2010), Lodní sporty: MS v raftingu 2010

¹¹⁰ archiv pořadů ČT (2011), MS v raftingu 2011 Kostarika

Rok 2012

V termínu 28.8 - 2.9.2012 se na naše území po třinácti letech vrátí mistrovství Evropy, které bude probíhat stejně jako MS 2003 na Vltavě pod vodní nádrží Lipno (Obr. 16). V minulých dvou letech se osvědčilo vypisování jak kategorie R4, tak kategorie R6 a nejinak tomu bude na nadcházejícím mistrovství.

Týden před konáním se na umělém kanále v Českém Vrbném bude konat také mistrovství světa kategorie juniorů a veteránů.¹¹¹

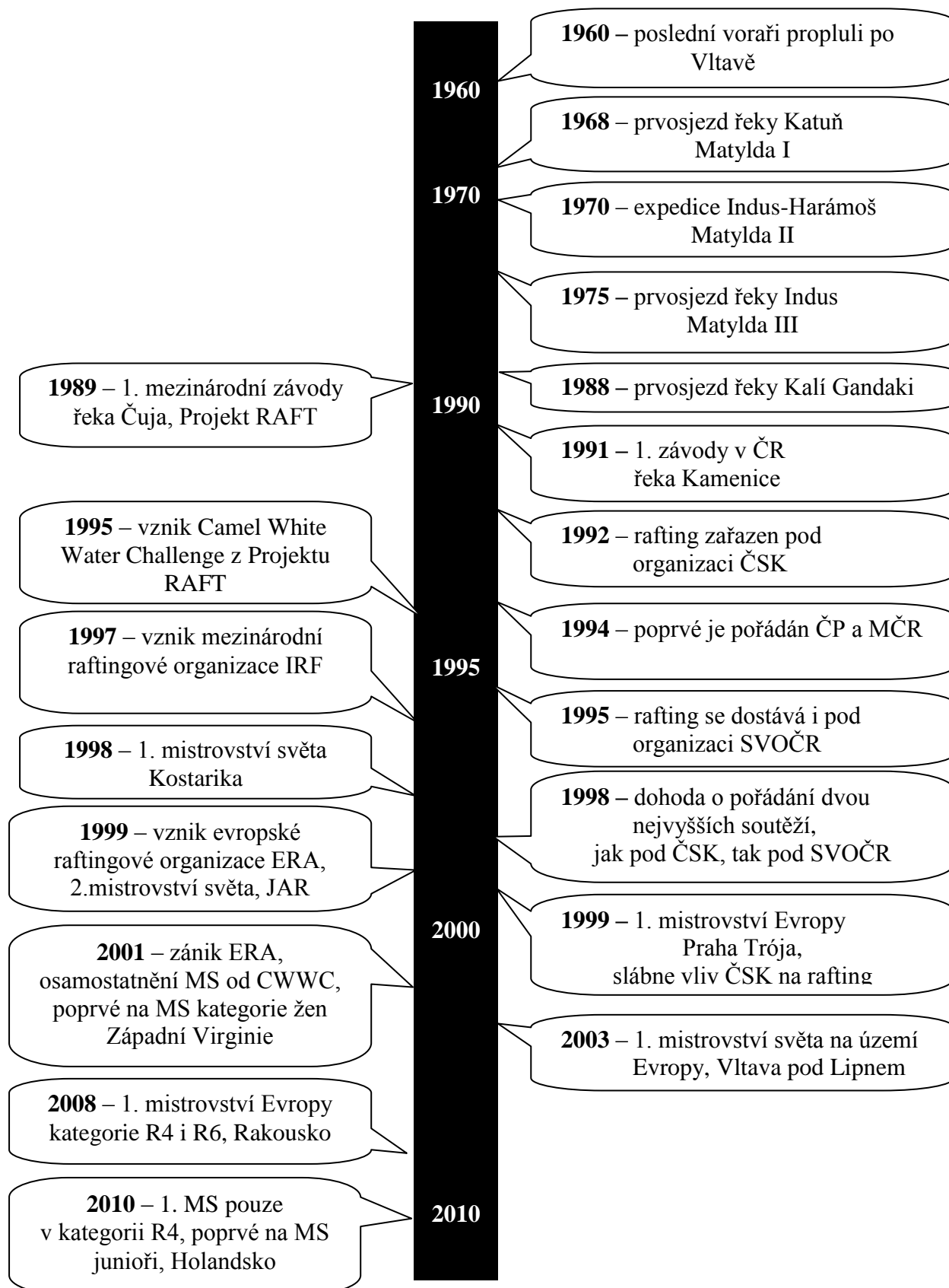
Obr. 16. Oficiální znak ME 2012 v ČR;
www.erc2012.com

¹¹¹ www.erc2012.com, oficiální stránky nadcházejícího ME pod Lipnem a MS v Českém Vrbném

5.7 Časová osa a přehled nejdůležitějších událostí

↓ Světové události ↓

↓ Události na území ČR ↓

6 Závěr

V této bakalářské práci se podařilo vytvořit obraz postupného vývoje raftingu, jehož počátky by se daly s trochou nadsázky zasadit až do roku 1823, kdy byla vynalezena pogumovaná tkanina. John Wesley Powell v roce 1869 sice nepokořil kaňon řeky Colorado na nafukovacím člunu, ale i tak je považován za „otce raftingu“. Nejvíce se rafting přiblížil své dnešní podobě v roce 1983, kdy byl vynalezen první samovylévací raft.

Je zajímavé, že i přes absenci velkých řek na našem území, sehráli čeští vodáci v historii raftingu velice významnou roli. Světový rafting obohatili o unikátní plavidlo vlastní konstrukce – Matyldu, na níž následně dosáhli prvosjezdů mnoha velkých řek. Ihned po vzniku mezinárodní raftařské organizace IRF a po prvním světovém šampionátu v roce 1998 v Kostarice se čeští reprezentanti pevně usadili na předních příčkách, kterých se drží dodnes. Český rafting tedy měl ve světě od svého počátku velké jméno a zbytek světa věděl, že se s našimi vodáky musí počítat. Skvělé jméno naší zemi udělaly také dokonale zorganizované šampionáty, konkrétně první mistovství Evropy v roce 1999 v Praze a první mistrovství světa na území Evropy v roce 2003 na Lipně, které se setkaly s obrovským nadšením.

Je s podivem, že tento sport u nás stále stojí v ústraní a často se potýká s výraznými finančními problémy. Světová špička se velkou rychlostí vyrovnává a některé státy již mají své profesionální týmy, které jsou za reprezentaci plnohodnotně placení. Právě díky těmto skutečnostem se začalo po posledním mistrovství světa v Kostarice častěji objevovat tvrzení, že svět se nám začíná pomalu vzdalovat. Byla by velká škoda, kdybychom nepokračovali v úžasných výsledcích na světové úrovni, protože zatím naprosto vévodíme historickým statistikám s celkovým počtem 45 získaných medailí před druhým Slovenskem (32 medailí) a třetím Novým Zélandem (27 medailí). Kdybychom nebyli schopní kvůli nedostačujícím finančním prostředkům udržet úroveň našich nejlepších posádek, nemuseli bychom se ani kvalifikovat na Olympijské hry v roce 2016, kdy bude kategorie R4 nejspíš zařazena mezi olympijské sporty.

7 Seznam zkratek

APK – Agentura Pavla Kolínského

BRR – Bohemia Raft Rally

CWWC – Camel White Water Challenge

C1 – závodní kategorie singlkanoe

C2 – závodní kategorie doublekanoe

ČP – český pohár

ČSK – český svaz kanoistiky

ČSK DV – český svaz kanoistiky, sekce kanoistiky na divoké vodě

EP – evropský pohár

ERA – European Rafting Association

ICF – International Canoe Federation

IRF – International Rafting Federation

K1 – závodní kategorie kajak

MČR – mistrovství České republiky

ME – mistrovství Evropy

MS – mistrovství světa

R4 – závodní kategorie čtyřmístných raftů

R6 – závodní kategorie šestimístných raftů

SVOČR – Svaz vodáků České republiky

Referenční seznam pramenů a literatury

Archívní fondy

Archiv členů expedic Indus-Harámoš a Prvosjezd řeky Indus

Archiv Jihočeské vědecké knihovny v Českých Budějovicích. Periodika: Hydro-vodácký magazín, ročníky 2003-2011

Archiv kongresů IRF

Archiv Stanislava Hájka

Archiv Svazu Vodáků České republiky (SVOČR)

Archiv pořadů ČT Zapomenuté výpravy: Po Indu s Matyldou, Indus-Harámoš (2005)

ME v raftingu Itálie 2010

MS v raftingu 2011 Kostarika

Lodní sporty- MS v raftingu 2010

Periodika

Hydro-vodácký magazín, roč. 2003, 2004, 2008, 2011.

Canoe and cayak magazine, roč. 2009.

Dobrodruh-měsíčník pro aktivity v přírodě, roč. 2003.

The journal of Grand Canyon river guides, roč. 2006.

Literatura

Bennett, J. (1996) *The complete white water rafter*. Ragged mountain press. 195 s.

Bílý, M., Kračmar, B. & Novotný, P. (2001) *Kanoistika*. Praha: Karolinum. 102 s.

Bílý, M., Kračmar, B. & Novotný, P. (2001) *Kanoistika*. Grada publishing. 130 s.

Hýža, M., Kačor, M. & Švihálek, M. (2005) *Zapomenuté výpravy*. JOTA Brno, 359 s.

Chandler, J. A. & Thayn, A. (2008) *Green river and the Gunnison valley*. Arcada publishing. 146 s.

Koechlerová, R. (2004) *Závodní rafting v České republice*. Diplomová práce. 68 s.

- Scheufler, V. & Šolc, V. (1986) *Já jsem plavec od vody*. Jihočeské nakladatelství ČB. 157 s.
- Štěrba, O. (1975) *Kde příroda vládne, pět výprav do Asie*. Orbis Praha. 285 s.
- Štětina, J. (1979) *S Matyldou po Indu*. Panorama Praha. 254 s.
- Štumbauer, J. (1989) *Základy vědecké práce v tělesné kultuře*. České Budějovice, 85 s.
- Urban, J. & Kazík, R. (2000) *Nejhlubší údolí světa*. Grafis Opava. 191 s.
- Wagstaff, M. & Attarian, A. (2009) *Technical Skills for Adventure Programming*. Versa press. 659 s.

Internet

- <http://www.erc2012.com/>
- <http://www.gcrivermuseum.org/>
- <http://www.hatchriverexpeditions.com/>
- <http://www.internationalrafting.com/>
- <http://www.infoglobe.cz/>
- <http://www.jaromirstetina.cz/>
- <http://www.mad-river.com/>
- <http://www.model-making.eu/>
- <http://www.murat-uz.blogspot.com/>
- <http://www.packrafting.de/>
- <http://www.raftnepal.com/>
- <http://www.sotar.com/>

Seznam příloh

Příloha 1: Klasifikace obtížnosti řek

Příloha 2: Fotografie vorařů

Příloha 3: Nákrasy peřejí řeky Indus

Příloha 4: Výsledky české reprezentace na MS od roku 1998 do roku 2011

Příloha 5: Výsledky české reprezentace na ME od roku 1999 do roku 2006

Příloha 6: Výsledky české reprezentace na ME v letech 2008 a 2010

Příloha 7: Raft Pulsar pro kategorii R4

Příloha 8: Raft Colorado pro kategorii R4

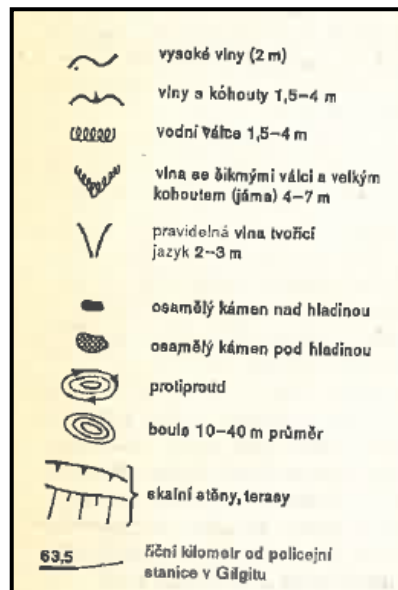
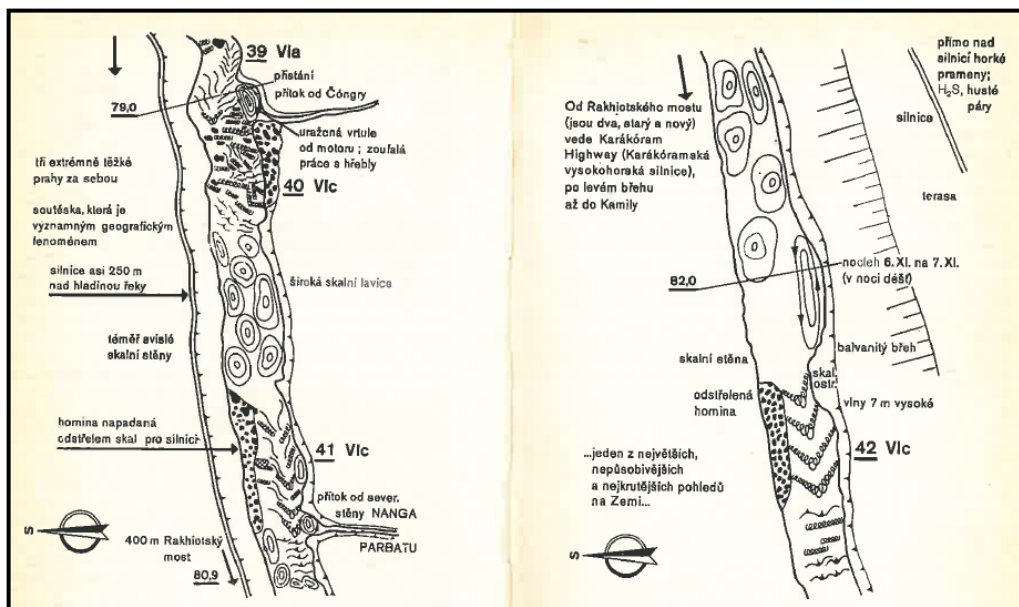
Příloha 9: Fotografie ze závodů

Označení	Charakteristika	Posádka	Vhodná plavidla	Doporučené minimální vybavení
WW I	lehké peřeje nebo meandry	mírně pokročilí	otevřená kánoe, sportovní pramice	plovací vesta
WW II	mírně těžké peřeje, praktická hranice sjízdnosti pro otevřenou loď	zkušení	kajak (polo)uzavřená kánoe, malé nafukovací lodě	plovací vesta, helma
WW III	těžké peřeje s vysokými nepravidelnými vlnami, obtížná rozhraní, malé válce, nelze vždy snadno určit optimální trasu	sehraná posádka	zavřené lodě, samovylévací nafukovací kajaky nebo kánoe, malé rafty	plovací vesta, helma, házečí pytlík
WW IV	velmi těžké peřeje, vlny s hřebeny (zabaláky), válce, víry a velké karfioly, obtížná samozáchrana, trať by měla být známa předem	fyzicky zdatná a zkušená posádka v navzájem se jistící skupině	zavřené lodě, nafukovací kánoe pro těžký terén, rafty	plovací vesta pro těžký terén, helma, házečí pytlík, zdravotnické vybavení
WW V	extrémně těžké peřeje, zabaláky, těžké válce, spodní proudy, skoky, omezené možnosti samozáchrany, nutná prohlídka a detailní znalost průjezdu tratí	výjimečně zdatná a sehraná skupina, jistění ze břehu	zavřené lodě, velké rafty	plovací vesta pro těžký terén, helma, házečí pytlík, zdravotnické vybavení
WW VI	hranice sjízdnosti, nejtěžší podoba všech možných překážek	tým speciálně sestavený a trénující za účelem splutí daného úseku	lodě speciálních konstrukcí podle podmínek daného úseku	nejlepší dostupné vybavení podle podmínek daného úseku

Příloha 1. Klasifikace obtížnosti řek, převzato z časopisu Hydro – vodácký magazín, 2/2005

Příloha 2. Dobové fotografie zachycující voraře při práci, www.otavin.cz/otaviny_2001

Příloha 3. Podrobné nákresy peřeji řeky Indus, jak je zaznamenal J. Koudela, převzato z knihy S Matyldou po Indu

MISTROVSTVÍ SVĚTA V RAFTINGU (IRF) - MUŽI										
rok	1998	1999	2000	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011
místo konání	Kostar	JAR	Chile	Z. Vir	ČR	Ekv	Korea	B & H	NL	Kostar
posádka	STAN	CVOK	TRÓJ	TRÓJ	TRÓJ	WD	WD	TRÓJ	CVOK	TR WC
celkové umístění v kombinaci	2.	3.	4.	3.	1.	2.	2.	5.	4.	2.

MISTROVSTVÍ SVĚTA V RAFTINGU (IRF) - ŽENY							
rok	2001	2003	2005	2007	2009	2010	2011
místo konání	Z. Vir	ČR	Ekv	Korea	B & H	NL	Kostar
posádka	Tygřici	Jezinky	Jezinky	Jezinky	Tygřici	Tygřici	Tygřici
celkové umístění v kombinaci	1.	2.	1.	1.	3.	8.	1.

Vysvětlivky: Kostar – Kostarika
 JAR – Jihoafrická republika
 Z. Vir – Západní Virginie
 ČR – Česká republika
 Ekv – Ekvádor
 B & H – Bosna a Hercegovina
 NL – Holandsko

STAN – raftingový klub STAN Praha
 CVOK – raft. klub CVOK Pardubice
 TRÓJ – raft. klub TRÓJA Praha
 WD – raft. klub WD Prostějov
 TR WC – raft. klub WD Prostějov
 Tygřici – raft. klub WD Prostějov
 Jezinky – raftingový klub STAN Praha

MISTROVSTVÍ EVROPY V RAFTINGU – MUŽI, KATEGORIE R6										
rok	1999		2000		2002		2005		2006	
místo konání	Česká republika		Itálie		Německo		Bosna a Hercegovina		Rusko	
posádka	TRÓJ	STAN	WD	TRÓJ	TRÓJ	CVOK	STAN	WD	TRÓJ	STAN
celkové umístění v kombinaci	1.	8.	2.	1.	1.	5.	3.	2.	2.	4.

MISTROVSTVÍ EVROPY V RAFTINGU – ŽENY, KATEGORIE R6										
rok	1999		2000		2002		2005		2006	
místo konání	Česká republika		Itálie		Německo		Bosna a Hercegovina		Rusko	
posádka	JEZ	TYG	TYG	JEZ	JEZ	TYG	JEZ	KOČ	JEZ	IND
celkové umístění v kombinaci	3.	2.	1.	3.	1.	3.	1.	3.	2.	3.

Vysvětlivky: STAN – raftingový klub STAN Praha
 CVOK – raft. klub CVOK Pardubice
 TRÓJ – raft. klub TRÓJA Praha
 WD – raft. klub WD Prostějov
 TYG – posádka Tygřici, raft. klub WD Prostějov
 JEZ – posádka Jezinky, raftingový klub STAN Praha
 KOČ – posádka Kočičky, raft. klub WD Prostějov
 IND – posádka Indiánky, raft klub TRÓJA Praha

Příloha 5. Výsledky české reprezentace na mistrovství Evropy od roku 1999 do roku 2006

MISTROVSTVÍ EVROPY V RAFTINGU – MUŽI								
rok	2008				2010			
místo konání	Rakousko				Itálie			
kategorie	R4		R6		R4		R6	
posádka	WD WC	TRÓJ	WD WC	WD OO	CVOK	HANACE	CVOK	TR WC
celkové umístění v kombinaci	2.	4.	3.	5.	1.	4.	5.	1.

MISTROVSTVÍ EVROPY V RAFTINGU – ŽENY								
rok	2008				2010			
místo konání	Rakousko				Itálie			
kategorie	R4		R6		R4		R6	
posádka	JEZ	TYGR	JEZ	IND	TYGR	NEON	TYGR	JEZ
celkové umístění v kombinaci	4.	3.	3.	6.	8.	1.	2.	3.

Vysvětlivky: WD WC – raft. klub WD Prostějov
WD OO – raft. klub WD Prostějov
TRÓJ – raft. klub TRÓJA Praha
HANACE – raft klub HANACE České Budějovice
TR WC – raft klub WD Prostějov
CVOK – raft. klub CVOK Pardubice
JEZ – posádka Jezinky, raft klub STAN Praha
TYGR – posádka Tygřici, raft klub WD Prostějov
IND – posádka Indiánky, raft klub TRÓJA Praha
NEON – posádka Neonky, raft klub HANACE České Budějovice

Příloha 6. Výsledky české reprezentace na mistrovství Evropy v letech 2008 a 2010

výsledky byly zpracovány pomocí archivu SVOČR, archivu S. Hájka, archivu pořadů ČT

Příloha 7. Raft Pulsar pro kategorii R4, www.gumotex.cz

Příloha 8. Raft Colorado pro kategorii R4, www.gumotex.cz

Příloha 9. Fotografie ze slalomu kategorie R4 ženy na raftu Colorado (nahore),
fotografie ze sprintu kategorie R6 ženy na MS 2011 na raftu Pulsar (dole),
www.hydromagazin.cz